2024/1449

24.5.2024

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2024/1449,

14. mai 2024,

millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 212 ja artikli 322 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse kontrollikoja arvamust ([1]),

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ([2])

ning arvestades järgmist:

(1) Liit on rajatud Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 2 osutatud väärtustele, sealhulgas demokraatia, õigusriik ja inimõiguste austamine. Need väärtused on osa 1993. aasta juunis Kopenhaagenis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kehtestatud ühinemiskriteeriumidest (edaspidi „Kopenhaageni kriteeriumid“), mis on liidu liikmeks saamise tingimused.

(2) Laienemisprotsess rajaneb kindlaksmääratud kriteeriumidel, õiglasel ja rangel tingimuslikkusel ning saavutatust lähtumise põhimõttel. Jätkuvalt on oluline kindlalt järgida põhimõtet „põhialused kõigepealt“, mis eeldab suure tähelepanu pööramist õigusriigile, põhiõigustele, demokraatlike institutsioonide toimimisele ja avaliku halduse reformile ning majanduslikele kriteeriumidele. Edenemine sõltub sellest, kuidas iga abisaaja rakendab liidu õigustikuga vastavusse viimiseks vajalikke reforme. Piirkondlik koostöö ja heanaaberlikud suhted on endiselt laienemisprotsessi olulised osad.

(3) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu on samuti näidanud, et laienemine on geostrateegiline investeering rahusse, julgeolekusse ja stabiilsusesse. Tuletades meelde liidu täielikku ja ühemõttelist pühendumust Lääne-Balkani riikide väljavaatele saada liidu liikmeks, väljendavad Lääne-Balkani partnerite suunitlus ja ühinemiseks võetud kohustused selgelt nende strateegilist valikut ja kuuluvust väärtuste kogukonda. Lääne-Balkani partnerite teekond ELiga ühinemise suunas peab olema kindlalt seotud käegakatsutavate ja konkreetsete edusammudega reformide vallas.

(4) Liidu ja tema Lääne-Balkani partnerite Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo *, Montenegro, Põhja-Makedoonia ja Serbia (edaspidi „toetusesaajad“) ühistes huvides on edendada jõupingutusi Lääne-Balkani partnerite poliitilise, õigus- ja majandussüsteemi reformimisel, et tulevikus liidu liikmeks saada, ning toetada nende ühinemisprotsessi. Liidu liikmesuse väljavaatel on märkimisväärne ümberkujundav mõju, millega kaasnevad positiivsed demokraatlikud, poliitilised, majanduslikud ja ühiskondlikud muudatused.

(5) Enne ühinemist on vaja esile tuua mõned liidu liikmesuse eelised. Nende eeliste keskmes on majanduslik lähenemine. Praegu on Lääne-Balkani partnerite lähenemise tase – SKP põhjal elaniku kohta, väljendatuna ostujõu standardites – endiselt madal, moodustades 30–50 % liidu keskmisest, ning edusammud ei ole piisavalt kiired.

(6) Selle erinevuse vähendamiseks esitas komisjon oma 8. novembri 2023. aasta teatises „Uus Lääne-Balkani majanduskasvu kava“ uue Lääne-Balkani majanduskasvu kava, mis põhineb neljal sambal: a) suurendada

([1]) 30. jaanuari 2024. aasta arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).
([2]) Euroopa Parlamendi 24. aprilli 2024. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 7. mai 2024. aasta otsus.
* Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

integratsiooni ELi ühtse turuga; b) edendada ELi normidel ja standarditel põhinevat piirkondlikku majandusintegratsiooni, rakendades täielikult olemasolevat ühise piirkondliku turu tegevuskava; c) süvendada reforme, mille eesmärk on kiirendada piirkonna majanduskasvu, edendada majanduslikku lähenemist ja tugevdada piirkondlikku stabiilsust, ning d) luua uus rahastamisvahend: Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu (edaspidi „rahastu“).

(7) Kõnealuse majanduskasvu kava rakendamine nõuab suuremat rahastamist uue sihtotstarbelise rahastamisvahendi, reformi- ja kasvurahastu kaudu, et aidata piirkonnal ellu viia kestlikku majanduskasvu soodustavaid reforme, piirkondlikku integratsiooni ja ühist piirkondlikku turgu.

(8) Uue Lääne-Balkani majanduskasvu kava eesmärkide saavutamiseks tuleks investeerimisvaldkondades erilist tähelepanu pöörata sektoritele, mis tõenäoliselt toimivad sotsiaalse ja majandusliku arengu peamiste võimendajatena: ühenduvus, sealhulgas säästev transport, dekarboniseerimine, energeetika, rohe- ja digipööre, samuti haridus ning oskuste arendamine, pöörates erilist tähelepanu noortele.

(9) Kestlik transporditaristu on oluline, et parandada ühendatust Lääne-Balkani partnerite vahel ja liiduga. See peaks aitama kaasa Lääne-Balkani piirkonna integreerimisele liiduga. Oma ettepanekusse üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) läbivaatamise kohta lisas komisjon uue Lääne-Balkanit läbiva koridori (Lääne-Balkani ja Vahemere idaosa koridor). TEN-T võrk on võrdlusaluseks kestliku transporditaristu, sealhulgas keskkonnasõbralike transpordivahendite, näiteks raudteede rahastamiseks kõnealuses piirkonnas.

(10) Rahastust tuleks toetada investeeringuid ja reforme, mis edendavad toetusesaajate teekonda majanduse ja ühiskonna digiüleminekule kooskõlas liidu visiooniga 2030. aastaks, mis on esitatud komisjoni 9. märtsi 2021. aasta teatises „Digikompass 2030: Euroopa tee digikümnendil“, millega edendatakse kaasavat digimajandust, mis toob kasu kõigile kodanikele. Rahastu peaks püüdma hõlbustada toetusesaajatel nende liiduga seotud üld- ja digieesmärkide saavutamist. Nagu komisjon märkis oma 15. juuni 2023. aasta teatises „5G küberturvalisuse meetmepaketi rakendamine“, peaks 5G küberturvalisuse meetmepakett olema võrdlusaluseks liidu rahastamisele, et tagada piirkonnas digitaristu projektide turvalisus, vastupidavus ja tervikluse kaitse.

(11) Rahastust tuleks anda toetust kehtestatud kriteeriumidel ja selgetel maksetingimustel põhinevate üld- ja alaeesmärkide täitmiseks. Nende üld- ja alaeesmärkide poole tuleks püüelda vastastikku tugevdaval viisil. Rahastu peaks toetama laienemisprotsessi, kiirendades liidu väärtuste, õigusaktide, normide, standardite, poliitika ja tavadega (liidu õigustik) vastavusse viimist, et saada liidu liikmeks, kiirendama piirkondlikku majandusintegratsiooni ja toetusesaajate järkjärgulist integreerumist liidu ühtse turuga, samuti kiirendama nende sotsiaal-majanduslikku lähenemist liidule. Rahastu peaks edendama ka piirkondlikku koostööd, heanaaberlikke suhteid ning leppimist ja vaidluste lahendamist.

(12) Lisaks sotsiaal-majandusliku lähenemise edendamisele peaks rahastu aitama kiirendada reforme, mis on seotud laienemisprotsessi põhialustega, sealhulgas õigusriigi, põhiõiguste, muu hulgas vähemuste hulka kuuluvate isikute, sealhulgas rahvusvähemuste ja romade õiguste, samuti lesbide, geide, biseksuaalide, trans- ja intersooliste inimeste (LGBTI) õigustega. Samuti peaks rahastu parandama demokraatlike institutsioonide ja haldusasutuste toimimist, riigihankeid, riigiabi kontrolli ja riigi rahanduse juhtimist, võitlust korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu, kvaliteetset haridust ja koolitust ning tööhõivepoliitikat, piirkonna roheüleminekut, kliima- ja keskkonnaeesmärkide täitmist.

(13) Rahastust antav liidu toetus peaks täiendama kahepoolset ja piirkondlikku toetust, mida antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1529 ([3]) alusel ja mis on peamine toetusesaajate liidu liikmesuseks ettevalmistamise vahend, kasutades võimaluse korral juba olemasolevaid mehhanisme ja struktuure ning maksimeerides koostoimet. Lähenemisviis peaks tuginema olemasolevale laienemismetoodikale, eelkõige 2020. aasta muudetud metoodikale, mille komisjon esitas oma 5. veebruari 2020. aasta teatises „Ühinemisprotsessi tõhustamine – Lääne-Balkani riikide usutavad väljavaated saada ELi liikmeks“, ning Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskavale, mille komisjon võttis vastu 6. oktoobril 2020.

([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III) (ELT L 330, 20.9.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj).

(14) Rahastu peaks täiendama olemasolevat majandus- ja rahandusdialoogi, selle kohaldamisala kahjustamata, edendades seeläbi majanduslikku integratsiooni ja ettevalmistusi liidu majanduspoliitika mitmepoolseks järelevalveks.

(15) Rahastu peaks edendama tõhususe arendamise põhimõtteid, järgides lisanduvust muudest liidu programmidest ja vahenditest antavale toetusele ja selle vastastikust täiendavust, püüdes vältida dubleerimist ning tagada koostoime käesoleva määruse alusel antava abi ning liidu, liikmesriikide, kolmandate riikide, mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonide ja üksuste antava muu abi vahel, kaasa arvatud nii ekspordi- kui arengurahastusest koosnevad integreeritud finantsabi paketid.

(16) Kooskõlas kaasava partnerluse põhimõttega peaks komisjon püüdma tagada, et toetusesaajate asjaomaste sidusrühmadega – sealhulgas toetusesaajate parlamentide, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega – konsulteeritakse nõuetekohaselt ja neile on õigel ajal kättesaadav asjakohane teave, nii et nad saaksid sisukalt osaleda programmide kavandamisel ja elluviimisel ning nendega seotud järelevalves.

(17) Jätkuvalt tuleks anda kohandatud ja sihipärast tehnilist abi ning piiriülese koostöö abi, et toetada rahastu eesmärke ja tugevdada toetusesaajate asjakohast suutlikkust reformikavasid rakendada.

(18) Rahastu peaks tagama kooskõla ELi lepingu artiklis 21 sätestatud liidu välistegevuse üldeesmärkidega ja neid toetama, sealhulgas Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud põhiõiguste austamine. Eelkõige peaks rahastu tagama inimõiguste ja õigusriigi põhimõtte kaitse ja edendamise.

(19) Rahastu peaks edendama innovatsiooni, teadusuuringuid ja koostööd akadeemiliste ringkondade ja tööstuse vahel, et toetada rohe- ja digipööret, edendades kohalikku tööstust ja pöörates eriti tähelepanu kohaliku tasandi mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ja idufirmadele.

(20) Toetusesaajad peaksid näitama üles tõsiseltvõetavat pühendumust Euroopa väärtustele, sealhulgas järgides liidu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, sealhulgas liidu piiravaid meetmeid.

(21) Rahastu rakendamisel tuleks arvesse võtta liidu strateegilist autonoomiat ning liidu ja selle liikmesriikide strateegilisi huve ja väärtusi, millel liit rajaneb.

(22) Rahastu raames võetavad meetmed peaksid toetama edusamme liidu sotsiaalsete, kliima- ja keskkonnastandarditega vastavusse viimisel, ÜRO kestliku arengu eesmärkide, ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Pariisi kokkuleppe, ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ja kõrbestumise tõkestamise konventsiooni sihtide saavutamisel ning ei tohiks viia keskkonnaseisundi halvenemiseni ega põhjustada kahju keskkonnale ega kliimale. Rahastust rahastatavad meetmed peaksid olema kooskõlas toetusesaajate riiklike energia- ja kliimakavadega, nende riiklikult kindlaksmääratud panuse ja eesmärgiga saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus. Rahastu peaks aitama kaasa kliimamuutuste leevendusmeetmetele ja võimele kohaneda kliimamuutuste kahjuliku mõjuga ning edendama vastupanuvõimet kliimamuutustele. Eelkõige peaks rahastu raames rahastamine edendama üleminekut vähese CO_2 heitega, kliimaneutraalsele, kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ja ringmajandusele.

(23) Käesoleva määruse rakendamisel tuleks juhinduda võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõttest, nagu need on välja töötatud võrdõiguslikkuse liidu strateegiates. See peaks edendama ja arendama soolist võrdõiguslikkust ja soolõimet, tagama naiste sisulise osalemise otsustusprotsessides, naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamise ning püüdma kaitsta ja edendada naiste ja tütarlaste õigusi, samuti ennetama naistevastast vägivalda ja perevägivalda ning võitlema nende vastu, võttes arvesse asjakohaseid ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavasid ning asjakohaseid nõukogu järeldusi ja rahvusvahelisi konventsioone. Lisaks tuleks käesolevat määrust rakendada täielikus kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga, sealhulgas lastekaitse ning töötajate õiguste osas. Rahastu rakendamine peaks olema kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ([4]) ja selle protokolliga ning tagama rahastu

([4]) ELT L 23, 27.1.2010, lk 35.

investeeringute ja tehnilise abi puhul ligipääsetavuse, kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/882 ([5]).

(24) Käesolev määrus peaks edendama Lääne-Balkani rohelist tegevuskava, mis on lisatud komisjoni 6. oktoobri 2020. aasta teatisesse „Majandus- ja investeerimiskava Lääne-Balkani jaoks“, tugevdades keskkonna kaitset ja taastamist, aidates kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja kliimamuutustele vastupanuvõime suurendamisele ning kiirendades üleminekut vähese CO_2 heitega majandusele.

(25) Võttes arvesse Euroopa rohelist kokkulepet kui Euroopa kestliku majanduskasvu strateegiat ning kliima- ja elurikkuse eesmärkide saavutamisega tegelemise olulisust kooskõlas institutsioonidevahelises kokkuleppes võetud kohustustega, peaks rahastu aitama saavutada üldist eesmärki suunata 30 % liidu eelarve kuludest kliimaeesmärkide toetamisele ning 2024. aastal 7,5 % ning 2026. ja 2027. aastal 10 % elurikkuse eesmärkidele. Vähemalt 37 % Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu antavast tagastamatust rahalisest toetusest peaks olema seotud kliimaeesmärkide saavutamisega. See summa tuleks arvutada Rio markerite abil, tulenevalt kohustusest teatada OECD-le ELi rahvusvahelisest kliimamuutustega seotud rahastamisest, samuti muudest rahvusvahelistest lepingutest või raamistikest. Juba 2025. aasta juunis kohaldatakse ELi kliimakoefitsiente, mida kohaldatakse kõigi 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku programmide suhtes ja mis on sätestatud komisjoni talituste töödokumendis „Kliimaküsimuste integreerimise struktuur mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027“ (SWD(2022) 225), ka mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 6 („Naabrus ja maailm“) kliimakulutuste suhtes. Rahastu järgib teiste rubriigi 6 vahendite, sealhulgas ühinemiseelse abi rahastamisvahendi (IPA III) lähenemisviisi, et tagada piirkonnas järjepidev kliimaalane aruandlus. Rahastust tuleks toetada meetmeid, mis järgivad täielikult liidu kliima- ja keskkonnaalaseid standardeid ja prioriteete ning olulise kahju ärahoidmise põhimõtet Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 ([6]) artikli 17 tähenduses.

(26) Komisjon peaks koostöös liikmesriikide ja toetusesaajatega tagama toetuse andmisel nõuetele vastavuse, sidususe, järjekindluse ja vastastikuse täiendavuse, suurema läbipaistvuse ja aruandekohustuse, sealhulgas rakendades asjakohaseid sisekontrollisüsteeme ja pettusevastast poliitikat. Rahastust antava toetuse eeltingimus peaks olema see, et iga toetusesaaja järgib ja austab tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme, sealhulgas parlamentaarset mitmeparteisüsteemi, vabu ja ausaid valimisi, pluralistlikku meediat, kohtusüsteemi sõltumatust ja õigusriigi põhimõtet, ning tagab kõigi inimõigustega seotud kohustuste täitmise, sealhulgas vähemuste õiguste austamise. Teine eeltingimus peaks olema see, et Serbia ja Kosovo osalevad konstruktiivselt, mõõdetavate edusammude ja käegakatsutavate tulemustega oma suhete normaliseerimises, et täielikult täita kõik asjakohased kohustused, mis tulenevad suhete normaliseerimisele suunatud lepingust ja selle rakenduslisast ning kõigist varasematest dialoogikokkulepetest, ning alustada läbirääkimisi suhete normaliseerimist käsitleva laiaulatusliku lepingu üle.

(27) Rahastu kaudu antava liidu toetuse maksimaalne kogusumma peaks ajavahemikul 2024–2027 olema 6 miljardit eurot jooksevhindades, sellest kuni 2 miljardit eurot tagastamatu toetuse kujul ja 4 miljardit eurot soodusfinantsabi laenudena, mille annab liit ja mis rahastatakse 2 miljardist eurost. Vähemalt pool kogusummast tuleks eraldada Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu, sealhulgas tagastamatu toetuse kogusumma, millest on maha arvatud 1,5 % tehnilist ja haldusabi ja laenude jaoks vajalikud summad.

(28) Käesoleva määrusega kehtestatakse selle rahastu kogu kestuse ajaks rahastamispakett, mis on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule lähtesumma Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe (mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava) ([7]) punkti 18 tähenduses.

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj).

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj).

([7]) ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj.

(29) Erandina Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/947 ([8]) artikli 31 lõike 3 teisest lausest ei tohiks rahastu alusel laenudest tulenevat finantskohustust välistegevuse tagatisega toetada. Käesoleva rahastu toetus laenude kujul peaks olema finantsabi määruse (EL, Euratom) 2018/1046 ([9]) (finantsmäärus) artikli 220 lõike 1 tähenduses. Iga toetusesaaja esialgne rahastamissumma tuleks arvutada lisas sätestatud valemi alusel, kombineerides toetusesaaja elanikkonna osakaalu Lääne-Balkani piirkonna kogurahvastikust ja Lääne-Balkani piirkonna keskmise SKP elaniku kohta võrreldes vastava toetusesaaja SKPga elaniku kohta, kasutades vastavalt kaalutegureid 60 % ja 40 %. Kui vahendite eraldamise maksetingimused ei ole täidetud, võib komisjon osa summast või kogu summa teistele toetusesaajatele ümber jaotada.

(30) Käesoleva määruse suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 322 alusel vastu võetud horisontaalseid finantsreegleid. Need reeglid sätestatakse finantsmääruses ning nendega määratakse eelkõige kindlaks kord, mille kohaselt eelarvet koostatakse ja täidetakse toetuste, hangete, eelarve kaudse täitmise, finantsabi, segarahastamistoimingute ja välisekspertide tasustamise kaudu, ning nähakse ette finantsjuhtimises osalejate vastutuse kontroll.

(31) Rahastamiskõlblikkuse piirangud rahastu raames toimuvates väljavalimismenetlustes tuleks ette näha, kui see on asjakohane, arvestades tegevuse eripära või juhul, kui tegevus mõjutab julgeolekut või avalikku korda.

(32) Et tagada rahastu tõhus rakendamine, sealhulgas hõlbustada Lääne-Balkani toetusesaajate integreerimist Euroopa väärtusahelatesse, peaksid kõik rahastu raames rahastatavad tarned ja hangitud materjalid pärinema liikmesriikidest, toetusesaajatelt, kandidaatriikidest ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalistelt ning riikidest, mis pakuvad toetusesaajatele Euroopa Liidu pakutavaga võrreldavat toetust, võttes arvesse nende majanduse suurust, ja mille jaoks komisjon on kehtestanud vastastikuse juurdepääsu välisabile toetusesaajas, välja arvatud juhul, kui varustust ja materjale ei ole üheski neist riikidest võimalik mõistlikel tingimustel hankida.

(33) Järgides põhimõtet, et liidu eelarve kinnitatakse igal aastal, tuleks tagada võimalus kohaldada finantsmäärusega kooskõlas olevaid paindlikkusmeetmeid, sealhulgas järgmisse eelarveaastasse ülekandmise ja uuesti kulukohustuste võtmise suhtes, et tagada liidu vahendite tõhus kasutamine, maksimeerides seeläbi rahastu kaudu kättesaadavaid liidu vahendeid.

(34) Rahastu rakendamist tuleks igas Lääne-Balkani toetusesaajas toetada sidusate ja prioriteetsete sihipäraste reformide ja investeerimisprioriteetidega (edaspidi „reformikava“), millega luuakse kaasava kestliku sotsiaal-majandusliku kasvu edendamise raamistik, mis on selgelt sõnastatud ja kooskõlas liidu ühinemisnõuete ja laienemisprotsessi põhialustega. Reformikava on üldine raamistik rahastu eesmärkide saavutamiseks. Reformikava tuleks koostada tihedas koostöös asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas toetusesaajate parlamentide, piirkondlike ja kohalike esindusorganite ja ametiasutuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega ning nende panus peaks reformikavas kajastuma.

(35) Liidu toetuse väljamaksmine peaks sõltuma maksetingimuste järgimisest ja mõõdetavatest edusammudest nende reformide rakendamisel, mis on sätestatud komisjoni hinnatud ja ametlikult heaks kiidetud reformikavades. Rahaliste vahendite eraldamine tuleks vastavalt struktureerida ja see peaks kajastama rahastu eesmärke.

(36) Reformikavad peaksid sisaldama sihipäraseid reformimeetmeid ja prioriteetseid investeerimisvaldkondi koos maksetingimustega mõõdetavate kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete vahe-eesmärkide näol, mis näitavad meetmete rahuldavat edenemist või lõpuleviimist, ning kõnealuste meetmete rakendamise esialgset ajakava. Reformikavad

([8]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj).

([9]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj).

peaksid sisaldama ka Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames rahastamiseks kavandatud investeerimisprojektide esialgset loetelu. Need vahe-eesmärgid tuleks kavandada hiljemalt 31. augustiks 2027, kuigi selliste meetmete üldine lõpuleviimine võib toimuda ka pärast 2027. aastat, kuid mitte hiljem kui 31. detsembril 2028.

(37) Reformikavades tuleks kirjeldada ka toetusesaaja süsteemi, mille abil tulemuslikult ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, korruptsiooni, sealhulgas suurkorruptsiooni, kelmust ja pettust ning huvide konflikte rahastust eraldatud vahendite kasutamisel, samuti korda, mille abil vältida, et rahastu raames ja muudest liidu programmidest ning muudelt rahastajatelt ei saadaks topeltrahastust.

(38) Reformikavad peaksid sisaldama selgitust selle kohta, kuidas aitavad meetmed kaasa kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamisele, olulise kahju ärahoidmise põhimõttele ja digiüleminekule.

(39) Reformikavade raames võetavad meetmed peaksid aitama parandada tulemuslikku riigi rahanduse juhtimis- ja kontrollisüsteemi, võidelda rahapesu, maksustamise vältimise, maksudest kõrvalehoidmise, korruptsiooni, kelmuse ja pettuse ja organiseeritud kuritegevuse vastu ning luua tõhusa riigiabi kontrollisüsteemi, mille eesmärk on tagada kõigile ettevõtjatele õiglased tingimused. Toetusesaaja peaks selliseid meetmeid rakendama esialgseteks kuupäevadeks, mille võib iga meetme jaoks sobivalt kindlaks määrata rahastu rakendamise varases etapis.

(40) Reformikavad peaksid olema tulemuspõhised ja sisaldama näitajaid, mille abil hinnatakse käesolevas määruses sätestatud rahastu üld- ja alaeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme. Need näitajad peaksid põhinema rahvusvaheliselt kokkulepitud näitajatel. Näitajad peaksid olema võimalikult sidusad ka põhiliste tulemusnäitajatega, mis sisalduvad ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) tulemuste raamistikus, EFSD+ tulemuste mõõtmise raamistikus ja Lääne-Balkani investeerimisraamistikus. Näitajad peaksid olema asjakohased, vastuvõetavad, realistlikud, lihtsad ja usaldusväärsed.

(41) Rahastu vahenditest ei tohiks toetada tegevust ega meetmeid, mis kahjustavad piirkonna rahukokkuleppeid.

(42) Komisjon peaks hindama iga reformikava käesolevas määruses loetletud kriteeriumide alusel. Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused nende reformikavade heakskiitmiseks. Neid volitusi tuleks kasutada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ([10]). Komisjon võtab nõuetekohaselt arvesse nõukogu otsust 2010/427/EL ([11]) ja asjakohasel juhul Euroopa välisteenistuse rolli, eelkõige liidu toetuse asjaomase eeltingimuse täitmise järelevalves.

(43) Käesolevas määruses osutatud komisjoni rakendusotsus peaks samal ajal kujutama endast tööprogrammi finantsmääruse artikli 110 lõike 2 tähenduses seoses tagastamatu rahalise toetuse summaga käesoleva määruse alusel.

(44) Võttes arvesse rahastu rakendamise paindlikkuse vajadust, peaks toetusesaajal olema võimalik esitada komisjonile põhjendatud palve rakendusotsuse muutmiseks, kui objektiivsete asjaolude tõttu ei ole enam võimalik reformikava, sealhulgas asjakohaseid maksetingimusi osaliselt või täielikult täita. Toetusesaajal peaks olema võimalik esitada põhjendatud palve reformikava muutmiseks, sealhulgas teha vajaduse korral ettepanekuid lisade kohta.

(45) Komisjonil peaks olema võimalik rakendusotsust muuta, eelkõige selleks, et võtta arvesse kättesaadavate summade muutumist.

(46) Käesolevast rahastust antava toetuse ümberjaotamise korral, mis tooks kaasa lisatoetuse toetusesaajale, peaks kõnealune toetusesaaja esitama läbivaadatud reformikava koos lisameetmetega, mis tuleb ellu viia. Komisjon peaks enne toetuse ümberjaotamise otsuse tegemist teavitama Euroopa Parlamenti ja nõukogu.

(47) Iga toetusesaajaga tuleks sõlmida rahastuleping, et kehtestada liidu ja toetusesaaja vahelise finantskoostöö põhimõtted ning määrata kindlaks rahastust antava liidu rahastamise kontrolli, finantsjärelevalve, järelevalve, hindamise, aruandluse ja auditeerimisega seotud vajalikud mehhanismid, makse, tollimakse ja tasusid käsitlevad reeglid ning meetmed õigusnormide rikkumise, pettuste, korruptsiooni ja huvide konfliktide ennetamiseks,

([10]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

([11]) Nõukogu 26. juuli 2010. aasta otsus 2010/427/EL, millega määratakse kindlaks Euroopa välisteenistuse korraldus ja toimimine (ELT L 201, 3.8.2010, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj).

avastamiseks, uurimiseks ja kõrvaldamiseks. Seega tuleks iga toetusesaajaga sõlmida ka laenuleping, milles sätestatakse erisätted laenu vormis antavate rahaliste vahendite haldamiseks ja rakendamiseks. Nii rahastuleping kui ka laenuleping tuleks taotluse korral edastada Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

(48) Rahastulepingus tuleks sätestada toetusesaajate kohustus tagada kooskõlas liidu andmekaitsepõhimõtete ja kohaldatavate andmekaitsenormidega piisavate andmete kogumine rahastatavate isikute ja üksuste kohta, sealhulgas teave tegelike tulusaajate kohta, ning juurdepääs nendele andmetele, et rakendada reformikavade meetmeid.

(49) Reformikavadele peaks olema võimalik anda rahalist toetust laenu vormis. Toetusesaajate rahastamisvajaduste taustal on asjakohane korraldada finantsabi andmine mitmekesise rahastamise strateegia alusel, mis on sätestatud finantsmääruse artiklis 220a ühtse rahastamismeetodina, mis peaks suurendama liidu võlakirjade likviidsust ning liidu emiteerimise atraktiivsust ja kulutõhusust.

(50) Asjakohane on anda toetusesaajatele väga soodsatel tingimustel laene, mille maksimaalne tagasimaksetähtaeg on 40 aastat ja mille põhisumma tagasimaksmine ei alga enne 2034. aastat. Samuti on asjakohane teha erand finantsmääruse artikli 220 lõikest 4.

(51) Võttes arvesse, et rahastu raames toetusesaajatele laenude vormis antava toetusega seotud finantsriskid on võrreldavad finantsriskidega, mis on seotud määruse (EL) 2021/947 kohaste laenutehingutega, peaks vastavalt finantsmääruse artiklile 211 käesoleva määruse kohastest laenudest tulenevate finantskohustuste katteks moodustatava eraldise määr olema 9 % ja eraldise moodustamiseks tuleks kasutada rahastu 2 miljardi euro suurust rahastamispaketti.

(52) Selleks et tagada eraldiste määra jätkuv vastavus finantsriskidele ja näidata rahastu rakendamisel tehtud edusamme, tuleks komisjonile anda õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu õigusakte, millega muudetakse eraldiste määra ja määratakse kindlaks tulemustabeli üksikasjalikud elemendid. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohased konsultatsioonid, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes ([12]) sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

(53) Selleks et maksimeerida liidu rahalise toetuse finantsvõimendust lisainvesteeringute ligimeelitamiseks ja tagada liidu kontroll kulude üle, tuleks reformikavasid toetavaid taristuinvesteeringuid rakendada Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu. Üksikud projektid või programmid tuleks esitada Lääne-Balkani investeerimisraamistiku juhatusele arvamuse saamiseks alles siis, kui on täidetud reformikavades sätestatud asjakohased maksetingimused. Kui asjaomased investeeringute maksetingimused ei ole ühe aasta jooksul täidetud, peaks komisjonil olema võimalik Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames eraldatavad vahendid teiste toetusesaajate vahel ümber jaotada.

(54) Tagamaks, et toetusesaajate käsutuses on esimeste reformide rakendamiseks vajalik starditoetus, peaks igal toetusesaajal olema juurdepääs kuni 7 %-le käesoleva rahastu raames ette nähtud rahalise abi kogusummast eelmaksetena, tingimusel et rahalised vahendid on kättesaadavad ja rahastu raames antava toetuse eeltingimused on täidetud.

(55) Liidu toetuse andmisel on oluline tagada toetusesaajatele nii paindlikkus kui ka programmeeritavus. Selleks tuleks rahastu vahendid eraldada kindlaksmääratud poolaasta ajakava alusel olenevalt rahaliste vahendite kättesaadavusest, tuginedes toetusesaajate esitatud rahaliste vahendite eraldamise taotlusele, ning pärast seda, kui komisjon on kontrollinud nii makromajandusliku stabiilsuse, usaldusväärse avaliku sektori finantsjuhtimise, eelarve läbipaistvuse ja järelevalvega seotud üldtingimuste kui ka asjakohaste maksetingimuste rahuldavat täitmist. Kui maksetingimus ei ole reformikava heakskiitmise otsuses sätestatud esialgse ajakava kohaselt täidetud, võib komisjon sellele tingimusele

([12]) ELT L 123, 12.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

vastavad rahalised vahendid osaliselt või täielikult kinni pidada, järgides osalise makse puhuks kehtestatud metoodikat. Välja maksmata jäetud vahendid võib välja maksta järgmise vahendite eraldamise perioodi jooksul ja kuni 12 kuud pärast esialgses ajakavas sätestatud algset tähtaega, kui maksetingimused on täidetud. Esimesel rakendamisaastal tuleks seda tähtaega pikendada 24 kuuni alates esialgsest negatiivsest hinnangust.

(56) Erandina finantsmääruse artikli 116 lõigetest 2 ja 5 tuleks kehtestada riigieelarvesse tehtavate maksete maksetähtaeg, mis algab toetusesaajale väljamakseid lubava otsuse teatavakstegemise kuupäevast, ning välistada komisjonilt toetusesaajale viivise maksmine.

(57) Komisjon peaks Euroopa Parlamendi taotluse korral eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse raames esitama üksikasjaliku teabe liidu eelarve täitmise kohta rahastu raames, eelkõige tehtud auditite, sealhulgas tuvastatud puuduste ja võetud parandusmeetmete kohta, ning Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames investeerimislepingute sõlmimise kohta, sealhulgas kohaldataval juhul toetusesaajate kaasrahastamise summa ja muud rahastamisallikad, sealhulgas liidu muudest rahastamisvahenditest.

(58) ELi lepingu artikli 29 ja ELi toimimise lepingu artikli 215 alusel vastu võetud ELi piiravate meetmete raames ei tohi rahalisi vahendeid ega majandusressursse teha otse ega kaudselt kättesaadavaks nimekirja kantud õigussubjektidele, üksustele või asutustele või nende kasuks. Seetõttu ei tohiks rahastust toetada nimekirja kantud üksusi või neile kuuluvaid või nende kontrolli all olevaid üksusi.

(59) Finantsmääruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 ([13]) ning nõukogu määruste (EÜ, Euratom) nr 2988/95, ([14]) (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ([15]) ja (EL) 2017/1939 ([16]) kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas selliste meetmetega, mis käsitlevad õigusnormide rikkumiste, kelmuste, pettuste, huvide konfliktide ja topeltrahastamise ärahoidmist, avastamist, kõrvaldamist ja uurimist ning kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmist.

(60) Eelkõige peaks Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) olema vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada haldusjuurdlusi, sealhulgas kohapealseid pistelisi kontrolle ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud kelmust ja pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust.

(61) Kooskõlas finantsmääruse artikliga 129 tuleks komisjonile, OLAFile, Euroopa Kontrollikojale ja kohaldataval juhul Euroopa Prokuratuurile anda vajalikud õigused ja juurdepääs, sealhulgas kolmandate isikute poolt, kes on kaasatud liidu vahendite rakendamisse.

(62) Komisjon peaks tagama liidu finantshuvide tulemusliku kaitsmise rahastu kasutamisel. Võttes arvesse pikaajalist toetusesaajatele antud finantsabi ka kaudse eelarve täitmise raames ning võttes arvesse nende järkjärgulist vastavusse viimist liidu sisekontrollistandardite ja -tavadega, peaks komisjon suurel määral tuginema toetusesaajate sisekontrolli- ja pettuseennetussüsteemide toimimisele. Eelkõige tuleks komisjoni ja OLAFit ja kohaldataval juhul Euroopa Prokuratuuri viivitamata teavitada kõigist võimalikest õigusnormide rikkumiste, kelmuse ja pettuse, korruptsiooni ja huvide konflikti juhtumitest, mis mõjutavad rahastu vahendite rakendamist.

(63) Lisaks peaksid toetusesaajad andma komisjonile viivitamata teada õigusnormide rikkumisest, sealhulgas kelmustest või pettustest, mille halduslik või kohtulik tuvastamine on esmakordne, ning hoidma teda haldus- ja kohtumenetluste edenemisega kursis. Et viia selline teavitamine vastavusse liikmesriikide hea tavaga, peaks see olema elektrooniline, kasutades komisjoni loodud rikkumisjuhtumite haldamise süsteemi.

(64) Iga toetusesaaja peaks kehtestama järelevalvesüsteemi, mille kaudu saadud andmeid kasutatakse oma reformikava maksetingimuste täitmise kohta iga poole aasta tagant esitatavas aruandes, mis lisatakse vahendite eraldamise

([13]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj).

([14]) Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj).

([15]) Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramise eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj).

([16]) Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri (EPPO) asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj).

poolaasta taotlusele. Toetusesaajad peaksid rahastust toetavate meetmetega seoses koguma andmeid ja teavet, mille alusel ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, kelmusi ja pettusi, korruptsiooni ja huvide konflikte, ning võimaldama nendele juurdepääsu.

(65) Komisjon peaks tagama, et kasutusele on võetud selged seiremehhanismid ja sõltumatud hindamismehhanismid, mis tagaksid liidu eelarve täitmisel tulemusliku vastutuse ja läbipaistvuse ning käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks tehtavate edusammude tulemusliku hindamise.

(66) Komisjon peaks esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aastaaruande käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks tehtud edusammude kohta, sealhulgas koostoime ja vastastikuse täiendavuse kohta muude liidu programmidega, eelkõige määruse (EL) 2021/1529 alusel antava toetusega, selleks et hoida ära abi kattumine ja topeltrahastamine.

(67) Läbipaistvuse ja vastutavuse huvides peaksid toetusesaajad avaldama ajakohastatud andmed vahendite lõppsaajate kohta, kes saavad rahastu raames reformide ja investeeringute elluviimiseks rahastust kumulatiivselt rohkem kui 50 000 eurot.

(68) Komisjon peaks rahastut pärast selle lõppemist hindama.

(69) Toetusesaajad peaksid toetama vaba ja mitmekesist meediat, mis parandab ja edendab arusaamist liidu väärtustest ja võimalikust liidu liikmesusest tulenevatest kasudest ja kohustustest, võttes samal ajal otsustavaid meetmeid võitluses välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise vastu. Samuti peaksid nad tagama üldsuse ennetava, selge ja järjepideva teavitamise, sealhulgas liidu toetuse valdkonnas. Liidu rahaliste vahendite saajad peaksid aktiivselt tunnistama liidu rahaliste vahendite päritolu ja tagama liidu rahastamise nähtavuse kooskõlas ELi välistegevuse alase teabe edastamise ja nähtavuse käsiraamatuga.

(70) Rahastu rakendamisega peaks kaasnema tõhus strateegiline teavitustegevus ja avalik diplomaatia liidu väärtuste edendamiseks ning liidu toetuse lisaväärtuse esiletoomiseks.

(71) Kuna käesoleva määruse eesmärke ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(72) Toetusesaajate õigeaegseks ja viivituseta rahastamiseks peaks käesolev määrus jõustuma järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimisese

1. Käesoleva määrusega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu (edaspidi „rahastu“).

Selles sätestatakse rahastu eesmärgid, rahastamine ja eelarve aastateks 2024–2027, selle raames liidu poolt antava rahastuse vormid ja vastavate rahaliste vahendite andmise reeglid.

2. Rahastu täiendab määrust (EL) 2021/1529, et anda Lääne-Balkanile abi liidu väärtustega kooskõlas olevate reformide, eelkõige kaasavate ja kestlike sotsiaal-majanduslike reformide ja laienemisprotsessi põhielemente puudutavate reformide elluviimiseks ja investeeringute tegemiseks nende reformikavade rakendamisel, nagu on sätestatud III peatükis.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „toetusesaaja“ – iga järgmine: Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo, Montenegro, Põhja-Makedoonia või Serbia.

2) „laienemispoliitika raamistik“ – Euroopa Ülemkogu ja nõukogu poolt käesoleva määruse rakendamiseks kindlaks määratud üldine poliitikaraamistik, mis hõlmab muudetud laienemismetoodikat, lepinguid, millega luuakse õiguslikult siduvad suhted toetusesaajatega, kandidaatriikidega peetavaid ühinemisläbirääkimisi reguleerivaid läbirääkimisraamistikke, kui see on kohaldatav, samuti Euroopa Parlamendi resolutsioone, komisjoni asjakohaseid teatisi, sealhulgas, kui see on kohaldatav, õigusriigi kohta, ning komisjoni ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ühisteatisi;

3) „rahastuleping“ – komisjoni ja toetusesaaja vahel sõlmitud kokkulepe, milles sätestatakse toetusesaaja ja komisjoni vahelise finantskoostöö põhimõtted käesoleva määruse alusel; see leping on rahastamisleping käesoleva määruse artikli 6 lõike 2 punkti a kohaste rahaliste vahendite puhul finantsmääruse artikli 114 lõike 2 tähenduses;

4) „laenuleping“ – komisjoni ja toetusesaaja vahel sõlmitud kokkulepe, milles sätestatakse rahastust antava toetuse suhtes kohaldatavad tingimused;

5) „reformikava“ – terviklik, sidus ja prioriseeritud komplekt sihipäraseid reforme ja prioriteetseid investeerimisvaldkondi igas toetusesaajas, sealhulgas maksetingimused, mis näitavad seotud meetmete rahuldavat edenemist või lõpuleviimist, ning nende rakendamise esialgne ajakava;

6) „meetmed“ – reformid ja investeeringud, mis on ette nähtud III peatüki kohastes reformikavades;

7) „maksetingimused“ – rahaliste vahendite eraldamise tingimused jälgitavate ja mõõdetavate kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkide vormis, mida toetusesaaja peab täitma, nagu on sätestatud III peatüki kohases reformikavas;

8) „segarahastamistoiming“ – liidu eelarvest toetatav toiming, mille puhul kombineeritakse liidu eelarvest tagastamatus vormis antav toetus arengut rahastavate asutuste või muude avalik-õiguslike finantsasutuste, sealhulgas ekspordikrediidi agentuuride või erasektori finantseerimisasutuste ja investorite antava tagastatavas vormis toetusega;

9) „vahendite lõppsaaja“ – rahastust rahalisi vahendeid saav isik või üksus; rahastu selle osa puhul, mis tehakse kättesaadavaks finantsabina, on vahendite lõppsaaja toetusesaaja riigikassa; rahastu selle osa puhul, mis tehakse kättesaadavaks Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu, on vahendite lõppsaaja investeerimisprojekti ellu viiv töövõtja või alltöövõtja;

10) „olulise kahju ärahoidmise põhimõte“ – põhimõte, mille kohaselt ei toetata ega viida ellu keskkonnaeesmärki oluliselt kahjustavat majandustegevust määruse (EL) 2020/852 artikli 17 tähenduses, kui see on asjakohane.

Artikkel 3

Rahastu eesmärgid

1. Rahastu üldeesmärgid on:

a) toetada laienemisprotsessi, kiirendades vastavusseviimist liidu väärtuste, õigusaktide, normide, standardite, poliitika ja tavadega (liidu õigustik) reformide vastuvõtmise ja elluviimise teel, pidades silmas tulevast liidu liikmesust;

b) kiirendada piirkondlikku majandusintegratsiooni ja järkjärgulist integreerumist liidu ühtse turuga;

c) kiirendada toetusesaajate majanduse sotsiaal-majanduslikku lähenemist liidule;

d) edendada Lääne-Balkani riikides piirkondlikku koostööd, heanaaberlikke suhteid, leppimist ja vaidluste lahendamist, samuti inimestevahelisi kontakte.

2. Rahastu alaeesmärgid on:

a) veelgi tugevdada laienemisprotsessi põhialuseid, sealhulgas õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi, demokraatlike institutsioonide toimimist, sealhulgas kohalikul ja piirkondlikul tasandil, kaasa arvatud polariseerumise vähendamine, tugevdada avalikku haldust ja täita majanduskriteeriume; sealhulgas edendada sõltumatut kohtusüsteemi, tugevdada piirkonnas julgeolekut ja stabiilsust, jõulisemalt võidelda kelmuse ja pettuse ning korruptsiooni kõigi vormide, sealhulgas suurkorruptsiooni ja onupojapoliitika, organiseeritud kuritegevuse, piiriülese kuritegevuse ja rahapesu, samuti terrorismi rahastamise, maksudest kõrvalehoidmise ja maksupettuse ning maksustamise vältimise vastu; suurendada rahvusvahelise õiguse järgimist; tugevdada meediavabadust ja meedia sõltumatust ning akadeemilist vabadust; võidelda vihakõne vastu; luua kodanikuühiskonnale soodne keskkond, soodustada sotsiaaldialoogi; edendada soolist võrdõiguslikkust, soolise aspekti arvestamist ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamist, mittediskrimineerimist ja sallivust, et tagada vähemuste hulka kuuluvate isikute, sealhulgas rahvusvähemuste ja romade, samuti lesbide, geide, biseksuaalsete, trans- ja intersooliste inimeste õiguste austamine ja seda võimendada;

b) liikuda toetusesaajate täieliku vastavusseviimise suunas ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga (ÜVJP), liidu piiravad meetmed kaasa arvatud;

c) võidelda liidu ja selle väärtuste vastu suunatud desinformatsiooni ning välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise vastu;

d) liikuda viisapoliitika liidu viisapoliitikaga ühtlustamise suunas;

e) suurendada avaliku halduse tulemuslikkust, ehitada üles kohalikku suutlikkust ja investeerida toetusesaajate haldustöötajatesse; tagada juurdepääs teabele, avalik kontroll ja kodanikuühiskonna kaasamine otsustusprotsessidesse; toetada läbipaistvust, aruandekohustust, struktuurireforme ja head valitsemistava kõikidel tasanditel, sealhulgas järelevalve- ja uurimisvolitusi avalike vahendite jaotamise ja vahenditele juurdepääsu üle, samuti riigi rahanduse juhtimisel ning riigihangete ja riigiabi kontrolli valdkonnas; toetada algatusi ja organeid, mis on seotud rahvusvahelise õigusemõistmise toetamise ja täitmise tagamisega toetust saavates riikides;

f) kiirendada toetusesaajate üleminekut kestlikule, kliimaneutraalsele ja kaasavale majandusele, mis on võimeline taluma liidu ühtse turu konkurentsisurvet, ning stabiilsele investeerimiskeskkonnale, ja vähendada nende strateegilist sõltuvust;

g) edendada piirkondlikku majandusintegratsiooni, eelkõige edusammude kaudu ühise piirkondliku turu loomisel;

h) edendada toetusesaajate majandusintegratsiooni liidu ühtse turuga, eelkõige kaubavahetus- ja investeeringuvoogude suurendamise teel, ja vastupanuvõimeliste liidu väärtusahelatega;

i) toetada piirkondlikku majandusintegratsiooni ja tõhustatud integratsiooni ELi ühtse turuga täiustatud ja kestliku ühenduvuse kaudu piirkonnas koostoimes üleeuroopaliste võrkudega, et tugevdada piirkondlikku koostööd, heanaaberlikke suhteid, leppimist ja inimestevahelisi kontakte;

j) kiirendada kooskõlas Pariisi kokkuleppe ja Euroopa rohelise kokkuleppega kaasavat ja kestlikku roheüleminekut kliimaneutraalsusele 2050. aastaks kooskõlas 2020. aastal vastu võetud Lääne-Balkani rohelise tegevuskavaga ja hõlmates kõiki majandussektoreid, eelkõige energiasektorit, sealhulgas üleminekut vähese CO_2 heitega kliimaneutraalsele, kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ringmajandusele, tagades samas investeeringute vastavuse olulise kahju ärahoidmise põhimõttele;

k) edendada digiüleminekut ja digioskusi kui kestliku arengu ja kaasava majanduskasvu eeldust;

l) edendada innovatsiooni, teadusuuringuid ja koostööd akadeemiliste ringkondade ja tööstuse vahel, et toetada rohe- ja digipööret, edendades kohalikku tööstust ja pöörates eriti tähelepanu kohaliku tasandi mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ja idufirmadele;

m) edendada kvaliteetset haridust, koolitust, ümber- ja täiendusõpet kõigil tasanditel, pöörates eriti tähelepanu noortele, sealhulgas noorte töötuse vähendamisele, ajude äravoolu ennetamisele ja haavatavate kogukondade toetamisele, ning toetada tööhõivepoliitikat, sealhulgas töötajate õigusi kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga, ja võitlust vaesuse vastu.

Artikkel 4

Üldpõhimõtted

1. Rahastu raames tehtav koostöö on vajaduspõhine ning edendab arengu tulemuslikkuse põhimõtteid: toetusesaajate isevastutus arenguprioriteetide eest, keskendumine selgele tingimuslikkusele ja käegakatsutavatele tulemustele, kaasavad partnerlused, läbipaistvus ja vastastikune aruandekohustus. See koostöö põhineb ressursside tulemuslikul ja tõhusal jaotamisel ja kasutamisel. Rahastu püüab tagada investeerimisprojektide asjakohase geograafilise tasakaalu.

2. Makromajandusliku finantsabi andmine ei kuulu käesoleva rahastu kohaldamisalasse.

3. Rahastust antav toetus lisandub muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest antavale toetusele ja täiendab seda. Käesoleva määruse alusel rahastamiskõlblik tegevus võib saada toetust ka muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest, kui selline toetus ei kata samu kulusid ja kui on tagatud piisav järelevalve ja eelarvekontroll. Komisjon tagab vastastikuse täiendavuse ja koostoime rahastu ja muude liidu programmide vahel, et vältida abi dubleerimist ja topeltrahastust. Käesoleva määruse ja määruse (EL) 2021/1529 alusel antav toetus ei tohi kattuda.

4. Et edendada oma tegevuse vastastikust täiendavust, sidusust ja tõhusust, teevad komisjon ja liikmesriigid koostööd ning püüavad kooskõlas välisabi valdkonna tegevuse jõulisemaks koordineerimiseks kehtestatud põhimõtetega, sealhulgas tõhustatud koordineerimise kaudu liikmesriikidega kohalikul tasandil, vältida dubleerimist ja tagada koostoime käesoleva määruse alusel antava abi ning liidu, liikmesriikide, kolmandate riikide, mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonide ja üksuste (näiteks rahvusvaheliste organisatsioonide ja asjaomaste rahvusvaheliste finantsasutuste, asutuste ja liiduväliste abiandjate) antava muu abi vormide vahel, kaasa arvatud nii ekspordi- kui arengurahastusest koosnevad integreeritud finantsabi paketid. Selline koordineerimine kohalikul tasandil hõlmab korrapäraseid ja õigeaegseid konsultatsioone ning sagedast teabevahetust kogu rahastu rakendamise jooksul.

5. Rahastu raames toimuvas tegevuses peavoolustatakse ja edendatakse demokraatiat, inimõigusi ja soolist võrdõiguslikkust, järkjärgulist vastavusse viimist liidu sotsiaalsete, kliima- ja keskkonnastandarditega, peavoolustatakse kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist, katastroofiohu vähendamist, kui see on asjakohane, keskkonnakaitset ja bioloogilist mitmekesisust, sealhulgas asjakohasel juhul keskkonnamõju hindamise abil, ning toetatakse kestliku arengu eesmärkide saavutamist, edendades integreeritud meetmeid, mis võivad luua kaasnevaid hüvesid ja täita sidusalt mitut eesmärki. Selle juures tuleb vältida varade kasutuskõlbmatuks muutumist ning juhinduda olulise kahju ärahoidmise ja mitte kellegi kõrvalejätmise põhimõttest, samuti kestlikkuse integreerimise lähenemisviisist, mis on Euroopa rohelise kokkuleppe alus.

6. Toetusesaajad ja komisjon tagavad, et reformikavade ettevalmistamise ja rahastu rakendamise ajal võetakse arvesse ja edendatakse soolist võrdõiguslikkust, soolise aspekti arvestamist ning sooküsimuste lõimimist. Toetusesaajad ja komisjon võtavad asjakohaseid meetmeid, et välistada diskrimineerimine soo, rassi või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuse, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal. Komisjon annab nende meetmete kohta aru soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavade kohase korrapärase aruandluse raames.

7. Rahastu raames ei toetata tegevust ega meetmeid, mis on vastuolus toetusesaajate riiklike energia- ja kliimakavadega, nende Pariisi kokkuleppe kohase riiklikult kindlaksmääratud panusega ja eesmärgiga saavutada kliimaneutraalsus hiljemalt 2050. aastaks või millega edendatakse investeeringuid fossiilkütustesse või millel on märkimisväärne kahjulik mõju keskkonnale, kliimale või elurikkusele.

8. Kooskõlas kaasava partnerluse põhimõttega püüab komisjon asjakohasel juhul tagada demokraatliku kontrolli, mis seisneb selles, et toetusesaaja valitsus konsulteerib oma parlamendiga, samuti asjaomaste sidusrühmadega, kaasa arvatud

kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond, sealhulgas, kui see on asjakohane, vähekaitstud rühmad, kõik vähemused ja kogukonnad, võimaldamaks neil osaleda rahastust rahastamiseks sobiva tegevuse kavandamisel ja elluviimisel ning sellega seotud järelevalve-, kontrolli- ja hindamisprotsessides, olenevalt sellest, mis on asjakohane. Sellise konsulteerimise eesmärk on esindada toetusesaaja ühiskonna mitmekesisust.

9. Komisjon tagab tihedas koostöös liikmesriikide ja toetusesaajatega, et täidetakse liidu võetud kohustus suurendada toetuse andmise läbipaistvust ja vastutust toetuse andmise eest, sealhulgas edendades sisekontrollisüsteemide ning kelmuse- ja pettusevastase poliitika rakendamist ja karmistamist. Komisjon teeb artiklis 26 osutatud tulemustabeli kaudu üldsusele kättesaadavaks teabe toetuse mahu ja eraldamise kohta. Toetusesaajad avaldavad ajakohastatud andmed vahendite lõppsaajate kohta, kes saavad rahastu raames liidu vahendeid reformide ja investeeringute elluviimiseks, nagu on kirjeldatud artiklis 22.

Artikkel 5

Liidu toetuse eeltingimused

1. Rahastust toetuse andmise eeltingimused on järgmised:

a) toetusesaajad järgivad ja austavad tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme, sealhulgas parlamentaarset mitmeparteisüsteemi, vabu ja ausaid valimisi, pluralistlikku meediat, kohtusüsteemi sõltumatust ja õigusriigi põhimõtet, ning tagavad kõigi inimõigustega seotud kohustuste täitmise, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate inimeste õigused;

b) Serbia ja Kosovo osalevad konstruktiivselt, selgelt mõõdetavate edusammude ja käegakatsutavate tulemustega oma suhete normaliseerimises, et täielikult täita kõik kohustused, mis tulenevad suhete normaliseerimisele suunatud lepingust ja selle rakenduslisast ning kõigist varasematest dialoogikokkulepetest, ning alustavad läbirääkimisi suhete normaliseerimist käsitleva laiaulatusliku lepingu üle.

2. Komisjon jälgib lõikes 1 sätestatud eeltingimuste täitmist enne toetusesaajatele rahastust vahendite, sealhulgas eelmaksete eraldamist ja kogu rahastust toetuse andmise perioodil, võttes nõuetekohaselt arvesse laienemispoliitika raamistikku. Komisjon võtab järelevalveprotsessis arvesse ka rahvusvaheliste organite, näiteks Euroopa Nõukogu ja selle Veneetsia komisjoni või Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo asjakohaseid soovitusi.

3. Seoses käesoleva artikli lõike 1 punktis b sätestatud eeltingimusega võtab komisjon kooskõlas otsusega 2010/427/EL nõuetekohaselt arvesse Euroopa välisteenistuse rolli ja panust.

4. Komisjon võib vastu võtta otsuse, milles järeldatakse, et mõned käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud eeltingimustest ei ole täidetud, ning eelkõige jätta artiklis 21 osutatud rahalised vahendid eraldamata, olenemata sellest, kas artiklis 12 osutatud maksetingimused on täidetud.

II PEATÜKK

RAHASTAMINE JA RAKENDAMINE

Artikkel 6

Eelarve

1. Rahastu kaudu lõigete 2 ja 3 kohaselt kättesaadavaks tehtavad vahendid ei tohi ajavahemikul 2024–2027 ületada 6 000 000 000 eurot.

2. Rahastu rakendamiseks ajavahemikul 1. jaanuarist 2024 kuni 31. detsembrini 2027 on 2 000 000 000 eurot, mis jaotatakse järgmiselt:

a) 98,5 % tagastamatu rahalise toetusena toetusesaajatele reformikavade rakendamiseks;

b) 1,5 % lõike 6 kohaste kulude jaoks.

3. Laenudena antav toetus on kättesaadav kuni 4 000 000 000 euro ulatuses ajavahemikul 1. jaanuarist 2024 kuni 31. detsembrini 2027. See summa ei moodusta osa välistegevuse tagatise summast määruse (EL) 2021/947 artikli 31 lõike 4 tähenduses.

4. Komisjon sätestab artiklis 15 osutatud rakendusotsuses igale toetusesaajale kättesaadava rahastamise esialgse summa vastavalt lisas sätestatud metoodikale ja see summa on arvutatud uusimate kättesaadavate andmete põhjal käesoleva määruse jõustumise päeval kooskõlas artikliga 33. Esialgsed summad võivad rahastu rakendamise ajal kooskõlas artiklis 21 sätestatud põhimõtetega muutuda.

5. Käesoleva määruse artikli 19 kohaselt on määruse (EL) 2021/1529 artiklis 12 osutatud Lääne-Balkani investeerimisraamistiku alusel kättesaadavaks tehtud vahendite summa vähemalt 50 % käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud kogusummast. Kõnealune osalus hõlmab käesoleva artikli lõike 2 punktis a osutatud tagastamatu rahalise toetuse kogusummat pärast eraldiste summa mahaarvamist.

6. Lõike 2 punktis b osutatud vahendeid võib kasutada rahastu rakendamiseks antava tehnilise ja haldusabi jaoks, näiteks ettevalmistavaks tegevuseks, järelevalveks, kontrolliks, auditeerimiseks ja hindamiseks, mis on vajalikud rahastu haldamiseks ja selle eesmärkide saavutamiseks, eelkõige uuringuteks, ekspertide kohtumisteks, koolitusteks, konsultatsioonideks toetusesaajate ametiasutustega, konverentsideks, sidusrühmadega, sealhulgas kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimiseks, teabe- ja kommunikatsioonitegevuseks, sealhulgas kaasavaks teavitustegevuseks, ning käesoleva määruse eesmärkidega seotud liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamiseks, IT-võrkudega seotud kulutusteks, mis keskenduvad infotöötlusele ja -vahetusele, tööalaselt kasutatavateks infotehnoloogiavahenditeks, samuti kõigi muude kulude katteks peakorteris ja liidu delegatsioonides, mis on seotud rahastu jaoks nõutava haldus- ja koordineerimistoega. Samuti võib katta kulusid, mis on seotud läbipaistvust toetava ja muu tegevusega, nagu projektide või programmide kvaliteedi kontroll ja järelevalve kohapeal, ning reformide ja investeeringute hindamisel ja rakendamisel korraldatava kogemusnõustamise ja ekspertidepoolse nõustamise kulusid.

Artikkel 7

Liidu rahastamise rakendamine ja vormid

1. Rahastut rakendatakse kooskõlas finantsmäärusega kas otsese eelarve täitmise või kaudse eelarve täitmise raames koostöös kõnealuse määruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktis c osutatud üksustega.

2. Liidu rahalisi vahendeid võib anda finantsmääruses sätestatud vormis, täpsemalt finantsabi, toetuste, hangete ja segarahastamistoimingutena.

3. Olenevalt nõutavast tegevus- ja finantssuutlikkusest võib segarahastamistoiminguid rakendav volitatud üksus olla Euroopa Investeerimispanga Grupp, mitmepoolne Euroopa finantsasutus, näiteks Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, või Euroopa kahepoolne finantsasutus, näiteks arengupank või Maailmapanga Grupp. Võimaluse korral võivad muud Euroopa-välised mitmepoolsed finantsasutused osaleda rahastus Euroopa finantsasutustega ühiselt korraldatavate toimingute kaudu. Rahastu raames segarahastamistoimingute rakendamist täiendatakse täiendava rahalise toetusega, mida annavad kas liikmesriigid või kolmandad osalised.

Artikkel 8

Reeglid isikute ja üksuste rahastamiskõlblikkuse, tarnete ja materjalide päritolu ning rahastuga seotud piirangute kohta

1. Osalemine rahastu raames rahastatavate meetmetega seotud hankemenetluses ja toetuste andmise menetluses on avatud rahvusvahelistele ja piirkondlikele organisatsioonidele ning kõigile füüsilistele isikutele, kes on järgmiste riikide kodanikud, ja juriidilistele isikutele, kelle tegelik asukoht on järgmistes riikides:

a) liikmesriigid, toetusesaajad, kandidaatriigid ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalised;

b) riigid, kes annavad toetusesaajatele toetust tasemel, mis on võrreldav liidu antava toetusega, võttes arvesse nende majanduse suurust, ja kelle puhul komisjon on kehtestanud toetusesaajas vastastikuse juurdepääsu välisabile.

2. Lõike 1 punktis b osutatud vastastikuse juurdepääsu võib lubada vähemalt üheks aastaks, kui riik annab võrdsetel tingimustel rahastamiskõlblikkuse liidu ja rahastuga seoses rahastamiskõlblike riikide üksustele.

Komisjon teeb otsuse vastastikuse juurdepääsu andmise kohta pärast konsulteerimist asjaomase toetusesaajaga.

3. Kõik käesolevast rahastust toetatavad tarned ja hangitud materjalid peavad pärinema mõnest lõike 1 punktides a ja b osutatud riigist, välja arvatud juhul, kui neid ei ole üheski neist riikidest võimalik mõistlikel tingimustel hankida. Lisaks kohaldatakse lõikes 6 sätestatud piirangureegleid.

4. Käesoleva artikli kohaseid rahastamiskõlblikkuse reegleid ei kohaldata rahastamiskõlbliku töövõtja või (asjakohasel juhul) alltöövõtja palgatud või muul viisil seadusliku lepinguga seotud füüsiliste isikute suhtes ja nendega ei tekitata nimetatutele kodakondsusega seotud piiranguid, välja arvatud juhul, kui kodakondsusega seotud piirangud põhinevad lõikes 6 sätestatud reeglitel.

5. Üksuse poolt ühiselt kaasrahastatavate või kooskõlas finantsmääruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktis c loetletud üksustega eelarve otsese või kaudse täitmisega rakendatavate meetmete puhul kohaldatakse ka nende üksuste suhtes kohaldatavaid reegleid. See ei piira selliste lõike 6 kohaste piirangute kohaldamist, mida kajastatakse nõuetekohaselt nende üksustega sõlmitud lepingutes.

6. Lõigetes 1 ja 3 sätestatud rahastamiskõlblikkuse reegleid ning tarnete ja materjalide päritolureegleid, samuti lõikes 4 sätestatud füüsiliste isikute kodakondsust käsitlevaid reegleid võib piirata hankemenetlustes osalevate juriidiliste isikute kodakondsuse, geograafilise asukoha või laadi ning tarnete ja materjalide geograafilise päritolu alusel, kui:

a) sellised piirangud on vajalikud tegevuse või väljavalimismenetluse eripära või eesmärkide tõttu või kui need piirangud on vajalikud tegevuse tulemuslikuks elluviimiseks;

b) meede või hankeleping mõjutab julgeolekut või avalikku korda, eelkõige seoses liidu, liikmesriikide või toetusesaaja strateegiliste varade ja huvidega, sealhulgas digitaristu (sealhulgas 5G võrgutaristu), side- ja infosüsteemide ning nendega seotud tarneahelate julgeoleku, vastupanuvõime ja terviklikkuse kaitsega.

7. Rahastamiskõlbmatutest riikidest pärit pakkujaid, taotlejaid ja kandidaate võib käsitada rahastamiskõlblikena kiireloomulistel juhtudel või juhul, kui vajalikud teenused ei ole rahastamiskõlblike riikide või territooriumide turul kättesaadavad, või muudel põhjendatud juhtudel, kui rahastamiskõlblikkuse reeglite kohaldamine muudaks meetme elluviimise võimatuks või ülemäära raskeks.

Artikkel 9

Rahastuleping

1. Komisjon sõlmib iga toetusesaajaga rahastu rakendamiseks rahastulepingu, milles sätestatakse toetusesaaja kohustused ja maksetingimused rahastu vahendite väljamaksmiseks.

2. Rahastulepingut täiendavad artikli 17 kohased laenulepingud, milles sätestatakse laenu vormis antava rahastamise haldamise ja rakendamise kord. Rahastuleping, sealhulgas kõik sellega seotud dokumendid, tehakse taotluse korral üheaegselt ja viivitamata Euroopa Parlamendile ja nõukogule kättesaadavaks.

3. Toetusesaajatele antakse toetust alles pärast asjaomaste rahastulepingute ja kohaldatavate laenulepingute jõustumist.

4. Iga toetusesaajaga sõlmitud rahastuleping ja laenulepingud ning liidu vahendeid saava isiku või üksustega sõlmitud lepingud tagavad finantsmääruse artiklis 129 sätestatud kohustuste täitmise.

5. Rahastulepingus sätestatakse vajalikud üksikasjalikud sätted alljärgneva kohta:

a) toetusesaaja võetav kohustus teha otsustavaid edusamme püüdlustes saavutada tugev õigusraamistik kelmuse ja pettuse vastu võitlemiseks ning kehtestada tõhusamad ja tulemuslikumad kontrollisüsteemid, sealhulgas asjakohased mehhanismid rikkumisest teatajate kaitseks, samuti asjakohased mehhanismid ja meetmed, mis võimaldavad tulemuslikult ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, kelmust ja pettust, korruptsiooni ja huvide konflikte ning hoogustada võitlust rahapesu, organiseeritud kuritegevuse, avaliku sektori vahendite omastamise, terrorismi rahastamise, maksustamise vältimise, maksupettuse ja maksudest kõrvalehoidmise ning muu ebaseadusliku tegevuse vastu, mis mõjutab rahastust antavaid vahendeid;

b) rahaliste vahendite eraldamise, kinnipidamise, vähendamise ja ümberjaotamise reeglid kooskõlas artikliga 21;

c) rahastu juhtimise, kontrolli, seire, järelevalve, hindamise, aruandluse ja auditeerimisega seotud tegevus, samuti süsteemi läbivaatamised, uurimised, kelmuse- ja pettustevastased meetmed ja koostöö;

d) reeglid, mille alusel antakse komisjonile aru selle kohta, kas ja kuidas on täidetud artiklis 12 osutatud maksetingimused;

e) maksude, tollimaksude ja muude lõivudega seotud reeglid kooskõlas määruse (EL) 2021/947 artikli 27 lõigetega 9 ja 10;

f) meetmed õigusnormide rikkumiste, kelmuse ja pettuse, korruptsiooni ja huvide konfliktide tulemuslikuks ennetamiseks, avastamiseks ja kõrvaldamiseks ning rahastu raames liidu vahendeid kasutavate isikute või üksuste kohustus viivitamata teavitada komisjoni, OLAFit ja asjakohasel juhul Euroopa Prokuratuuri kahtlustatavatest ja tegelikest õigusnormide rikkumise, kelmuse ja pettuse, korruptsiooni, huvide konflikti ja muu ebaseadusliku tegevuse juhtumitest, mis mõjutavad rahastu raames eraldatud vahendeid, ning nende järelmeetmetest;

g) artiklites 23 ja 24 osutatud kohustused, sealhulgas täpsed reeglid ja ajakava, mille kohaselt toetusesaaja andmeid kogub ning need komisjonile, OLAFile, Euroopa Kontrollikojale ja asjakohasel juhul Euroopa Prokuratuurile kättesaadavaks tehakse;

h) kord, millega tagatakse, et laenutoetuse väljamaksetaotlused jäävad olemasoleva laenusumma piiresse kooskõlas artikli 6 lõikega 3;

i) komisjoni õigus vähendada rahastust antavat toetust proportsionaalselt ja nõuda sisse rahastu eesmärkide saavutamiseks antud summad või nõuda laenu ennetähtaegset tagasimaksmist, kui esineb liidu finantshuve mõjutavaid õigusnormide rikkumisi, kelmust ja pettust, korruptsiooni või huvide konflikte, mida toetusesaaja ei ole kõrvaldanud, või kui on toimunud rahastulepingus sätestatud kohustuste raske rikkumine;

j) reeglid ja kord, mille kohaselt toetusesaajad peavad rahastu rakendamise järelevalve ja artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamise hindamise eesmärgil aru andma.

k) toetusesaajate kohustus edastada komisjonile elektrooniliselt artiklis 22 osutatud andmed.

Artikkel 10

Ülekandmine, iga-aastased osamaksed, kulukohustuste assigneeringud

1. Erandina finantsmääruse artikli 12 lõikest 4 kantakse rahastu kasutamata kulukohustuste assigneeringud ja maksete assigneeringud automaatselt üle järgmisse aastasse ning neid võib kulukohustustega siduda ja kasutada kuni järgmise eelarveaasta 31. detsembrini. Üle kantud summat kasutatakse järgmisel eelarveaastal esimesena.

2. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule teabe kulukohustuste assigneeringute (sealhulgas konkreetsete summade) kohta, mis on finantsmääruse artikli 12 lõike 6 kohaselt üle kantud.

3. Lisaks finantsmääruse artiklis 15 sätestatud reeglitele assigneeringute uuesti kättesaadavaks tegemise kohta tehakse rahastuga seotud meetme täieliku või osalise rakendamata jätmise tõttu vabastatud kulukohustuste summale vastavad kulukohustuste assigneeringud uuesti kättesaadavaks selle eelarverea jaoks, kust need pärinevad.

4. Pikemalt kui ühe eelarveaasta vältel toimuvate tegevustega kaasnevad eelarvelised kulukohustused võib jagada iga-aastasteks osamakseteks mitmele aastale, kooskõlas finantsmääruse artikli 112 lõikega 2.

III PEATÜKK

REFORMIKAVAD

Artikkel 11

Reformikavade esitamine

1. Rahastust toetuse saamiseks esitab iga toetusesaaja komisjonile rahastu kestust hõlmava reformikava, mis tugineb viimase majandusreformiprogrammi struktuurireformide osale ja sellega seotud ühistele poliitilistele suunistele, milles lepiti kokku 2023. aasta mais toimunud majandus- ja rahandusdialoogi ajal, vajaduse korral oma riikliku majanduskasvu strateegiale, laienemispoliitika raamistikule ning Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskavale.

2. Reformikavas esitatakse artiklis 3 sätestatud üld- ja alaeesmärkide saavutamise üldine raamistik, milles sätestatakse reformid, mille toetusesaaja peab ellu viima, samuti investeerimisvaldkonnad. Reformikavad peavad sisaldama meetmeid reformide elluviimiseks tervikliku ja sidusa paketi kaudu. Laienemisprotsessi põhialuste, sealhulgas õigusriigi, korruptsiooni, sealhulgas kõrgetasemelise korruptsiooni vastase võitluse, põhiõiguste ja sõnavabaduse valdkonnas tuleb võtta reformikavades arvesse laienemispoliitika raamistikus esitatud hinnanguid.

3. Reformikavad peavad olema kooskõlas viimase makromajandusliku ja eelarvepoliitika raamistikuga, mis esitati komisjonile liiduga peetava majandus- ja rahandusteemalise dialoogi raames.

4. Reformikavad peavad olema kooskõlas reformiprioriteetidega, mis on kindlaks määratud toetusesaaja liiduga ühinemise raames ja muudes asjakohastes dokumentides, nagu stabiliseerimis- ja assotsieerimisleping, energia- ja kliimakava, Pariisi kokkuleppe kohane riiklikult kindlaksmääratud panus ja eesmärk saavutada hiljemalt 2050. aastaks kliimaneutraalsus, ning neid toetama.

5. Reformikavas tuleb järgida artiklis 4 sätestatud üldpõhimõtteid.

6. Reformikava koostatakse kaasaval ja läbipaistval viisil, konsulteerides sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

7. Komisjon kutsub toetusesaajaid üles esitama oma reformikavad kolme kuu jooksul alates käesoleva määruse jõustumisest. Komisjon edastab toetusesaajate reformikavad Euroopa Parlamendile ja nõukogule niipea, kui komisjon on need kätte saanud.

8. Kui rahastust antava toetuse ümberjaotamise tulemusel saab toetusesaaja lisatoetust, palub komisjon sellel toetusesaajal esitada kolme kuu jooksul rahastu järelejäänud kestuseks muudetud reformikava. Komisjon teavitab enne ümberjaotamise otsuse tegemist Euroopa Parlamenti ja nõukogu.

Artikkel 12

Reformikava kohase rahastamise põhimõtted

1. Rahastu stimuleerib iga toetusesaaja reformikava rakendamist rahaliste vahendite eraldamisele maksetingimuste määramisega. Neid maksetingimusi kohaldatakse artikli 6 lõike 2 punkti a ja artikli 6 lõike 3 kohaste rahaliste vahendite suhtes ning need kehtestatakse mõõdetavate kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena. Need vahe-eesmärgid kajastavad edusamme konkreetsete sotsiaal-majanduslike reformide elluviimisel ning laienemisprotsessi põhialuste valdkonnas, mis on seotud artiklis 3 sätestatud rahastu eesmärkide saavutamisega kooskõlas laienemispoliitika raamistikuga.

Nimetatud maksetingimuste täitmine käivitab rahaliste vahendite täieliku või osalise eraldamise olenevalt tingimuste täitmise tasemest.

2. Artiklis 19 nimetatud fondi kaudu toimuva rahastamise puhul loetakse käesoleva artikli lõikes 1 osutatud maksetingimuste täitmine esialgu kinnitatuks. Rahalised vahendid makstakse välja pärast seda, kui Lääne-Balkani investeerimisraamistiku alusel rahastajate osamaksete saamiseks loodud ühisfondi fondivalitsejad on esitanud maksetaotluse.

3. Makromajanduslik finantsstabiilsus, usaldusväärne avaliku sektori finantsjuhtimine, eelarve läbipaistvus ja järelevalve on maksete tegemise üldtingimused, mis peavad olema täidetud mis tahes rahaliste vahendite eraldamiseks.

4. Rahastu vahenditest ei toetata tegevust ega meetmeid, mis kahjustavad piirkonna rahukokkuleppeid.

Artikkel 13

Reformikava sisu

1. Reformikavas sätestatakse eelkõige järgmised põhjendatud elemendid:

a) meetmed, mis kujutavad endast sidusat, terviklikku ja piisavalt tasakaalustatud tegutsemist artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas struktuurireformid, investeeringud ja meetmed artiklis 5 osutatud eeltingimuste täitmiseks, kui see on asjakohane;

b) selgitus selle kohta, kuidas meetmed on kooskõlas artiklis 4 osutatud üldpõhimõtetega ning artiklites 4 ja 11 osutatud nõuete, strateegiate, kavade ja programmidega;

c) selgitus selle kohta, kuidas meetmed peaksid veelgi tugevdama artikli 3 lõike 2 punktis a osutatud laienemisprotsessi põhialuseid, sealhulgas õigusriiki, põhiõigusi ja korruptsioonivastast võitlust;

d) Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames rahastamiseks kavandatud investeerimisprojektide ja -programmide soovituslik loetelu, sealhulgas vastavad üldised investeerimismahud ja rakendamise kavandatud ajakavad;

e) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed kaasa aitama kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamisele ja nende kooskõlale olulise kahju ärahoidmise põhimõttega;

f) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed kaasa aitama digiüleminekule;

g) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed kaasa aitama haridus-, koolitus-, tööhõive ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisele;

h) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed kaasa aitama soolisele võrdõiguslikkusele ning naiste ja tüdrukute mõjuvõimu suurendamisele ja nende õiguste edendamisele;

i) reformide ja investeeringute esialgne ajakava ning rahaliste vahendite eraldamise kavandatud maksetingimused mõõdetavate kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena, mis plaanitakse saavutada hiljemalt 31. augustiks 2027;

j) selgitus selle kohta, kuidas meetmed peaksid kaasa aitama järkjärgulisele ja pidevale vastavusse viimisele ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, sealhulgas liidu piiravate meetmetega;

k) toetusesaaja kord, millega tagatakse reformikava tulemuslik järelevalve, aruandlus ja hindamine, sealhulgas kavandatavad mõõdetavad kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed vahe-eesmärgid ning lõikes 2 sätestatud asjakohased näitajad;

l) kirjeldus toetusesaaja süsteemi kohta, millega tulemuslikult ennetatakse, avastatakse ja kõrvaldatakse õigusnormide rikkumisi, kelmust ja pettust, korruptsiooni, sealhulgas kõrgetasemelist korruptsiooni ja huvide konflikte ning tagatakse riigiabi kontrolli reeglite täitmine, ning kavandatud meetmed olemasolevate puuduste kõrvaldamiseks reformikava rakendamise esimestel aastatel;

m) reformikavade ettevalmistamise ja asjakohasel juhul rakendamise puhul kokkuvõte kooskõlas toetusesaajate õigusraamistikega korraldatud konsulteerimisest asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas toetusesaajate parlamendid, kohalikud ja piirkondlikud esinduskogud ja omavalitsused, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, ning sellest, kuidas kõnealuste sidusrühmade seisukoht kajastub reformikavades;

n) reformikavasid käsitlev teavitus- ja nähtavuskava, mis on suunatud toetusesaajate kohalikule publikule;

o) muu asjakohane teave.

2. Reformikavad peavad olema tulemuspõhised ja sisaldama näitajaid, mille abil hinnatakse artiklis 3 sätestatud üld- ja alaeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme. Need näitajad peavad põhinema rahvusvaheliselt kokkulepitud näitajatel ja toetusesaajate poliitikaga seotud juba olemasolevatel näitajatel, kui see on asjakohane ja vajalik. Näitajad peavad olema võimalikult sidusad ka peamiste ühiste näitajatega, mis sisalduvad ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) tulemuste raamistikus, EFSD+ tulemuste mõõtmise raamistikus ja Lääne-Balkani investeerimisraamistikus.

Artikkel 14

Komisjoni hinnang reformikavale

1. Komisjon hindab põhjendamatu viivituseta iga toetusesaaja reformikava või, kui see on kohaldatav, selle mis tahes muudatuse asjakohasust, terviklikkust ja sobivust. Hindamise käigus teeb komisjon tihedat koostööd asjaomase toetusesaajaga ning võib esitada tähelepanekuid, küsida lisateavet või nõuda toetusesaajalt oma reformikava läbivaatamist või muutmist.

2. Käesoleva määruse artikli 13 lõike 1 punktis j sätestatud eesmärgiga seoses võtab komisjon kooskõlas otsusega 2010/427/EL nõuetekohaselt arvesse Euroopa välisteenistuse rolli ja panust.

3. Reformikava hindamisel võtab komisjon arvesse asjakohast kättesaadavat analüütilist teavet toetusesaaja kohta, sealhulgas tema makromajanduslikku olukorda ja võla jätkusuutlikkust, põhjendusi ja artiklis 13 osutatud elemente, mille toetusesaaja on esitanud, ning muud asjakohast teavet, näiteks artiklis 11 loetletud teavet.

4. Hindamisel võtab komisjon arvesse eelkõige järgmisi kriteeriume:

a) kas reformikava kujutab endast asjakohast, terviklikku, sidusat ja piisavalt tasakaalustatud vastust artiklis 3 sätestatud eesmärkidele ja sisaldab artiklis 13 sätestatud elemente;

b) kas reformikava ja selles sisalduvad meetmed on kooskõlas artiklites 4 ja 11 osutatud põhimõtete, strateegiate, kavade ja programmidega;

c) kas võib eeldada, et reformikava aitab kiiremini ületada toetusesaaja ja liidu vahelist sotsiaal-majanduslikku lõhet ning edendab seeläbi toetusesaaja majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast arengut, toetab lähenemist liidu standarditele, vähendab ebavõrdsust ja tugevdab sotsiaalset sidusust;

d) kas reformikava tugevdab eeldatavasti veelgi laienemisprotsessi põhialuseid, millele on osutatud artikli 3 lõike 2 punktis a;

e) kas võib eeldada, et reformikava kiirendab toetusesaajate üleminekut kestlikule, kliimaneutraalsele ning kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ja kaasavale majandusele tänu piirkondliku ühenduvuse parandamisele, edusammudele rohe- ja digipöörde, sealhulgas elurikkuse valdkonnas, vähendades strateegilist sõltuvust ning edendades teadusuuringuid ja innovatsiooni, haridust, koolitust, tööhõivet ja oskusi ning laiemat tööturgu, pöörates erilist tähelepanu noortele;

f) kas reformikavas sisalduvad meetmed on kooskõlas olulise kahju ärahoidmise ja mitte kellegi kõrvalejätmise põhimõtetega;

g) kas reformikavas käsitletakse asjakohaselt võimalikke riske seoses eeltingimuste ja maksetingimuste täitmisega;

h) kas toetusesaaja kavandatud maksetingimused on asjakohased ja ambitsioonikad, kooskõlas laienemispoliitika raamistikuga ning piisavalt sisulised ja selged, et võimaldada nende täitmise korral vastavat vahendite eraldamist, ning kas kavandatud aruandlusnäitajad on asjakohased ja piisavad, et jälgida üldeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme ja neist aru anda;

i) kas toetusesaaja kavandatud kord võimaldab eelduste kohaselt tulemuslikult ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, kelmust ja pettust, korruptsiooni, huvide konflikte, organiseeritud kuritegevust ja rahapesu ning uurida tulemuslikult ja menetleda rahastust eraldatud vahendeid puudutavaid kuritegusid ning tagada, et ei toimuks topeltrahastamist rahastust ja muudest liidu programmidest, eelkõige määruse (EL) 2021/1529 kohasest toetusest ning muudelt rahastu rahastajatelt ja muudest liidu programmidest ning ka muudelt rahastajatelt;

j) kas reformikava kajastab tulemuslikult asjaomaste sidusrühmade, sealhulgas toetusesaajate parlamentide, kohalike ja piirkondlike esindusorganite ja omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide panust.

5. Toetusesaajate esitatud reformikavade hindamisel võivad komisjoni abistada sõltumatud eksperdid.

Artikkel 15

Komisjoni rakendusotsus

1. Positiivse hinnangu korral kiidab komisjon rakendusotsusega heaks toetusesaaja poolt artikli 14 kohaselt esitatud reformikava või kohaldataval juhul artikli 16 kohaselt esitatud muudetud kavad. Kõnealune rakendusotsus võetakse vastu kooskõlas artiklis 31 osutatud kontrollimenetlusega.

2. Komisjoni rakendusotsuses sätestatakse asjaomase toetusesaaja tehtavad reformid, toetatavad investeerimisvaldkonnad ja reformikavast tulenevad maksetingimused, sealhulgas esialgne ajakava.

3. Komisjoni rakendusotsuses sätestatakse ka järgmine:

a) toetusesaaja käsutuses olevate kõigi vahendite esialgne summa ning artikli 13 kohaselt struktureeritud graafikujärgsed väljamaksmisele kuuluvad osamaksed, sealhulgas eelmaksed, kui toetusesaaja on rahuldavalt täitnud reformikava rakendamiseks kindlaks määratud asjakohased maksetingimused, mis on kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete vahe-eesmärkide kujul;

b) laenutoetuse ja tagastamatu toetuse jaotus osamaksete kaupa;

c) tähtaeg, mille jooksul peavad reformide lõplikud maksetingimused olema täidetud;

d) reformikava järelevalve, aruandluse ja rakendamise kord ning ajakava, sealhulgas asjakohasel juhul artikli 4 lõikes 8 osutatud demokraatliku kontrolli kaudu, ning vajaduse korral meetmed kooskõla tagamiseks artikliga 25;

e) artikli 13 lõikes 2 osutatud näitajad artiklis 3 sätestatud üld- ja alaeesmärkide saavutamiseks tehtud edusammude hindamiseks.

Artikkel 16

Reformikava muudatused

1. Kui toetusesaajal ei ole objektiivsete asjaolude tõttu enam võimalik reformikava (sealhulgas asjakohaseid maksetingimusi) kas osaliselt või täielikult täita, võib ta teha ettepaneku reformikava muuta. Sellisel juhul võib toetusesaaja esitada komisjonile põhjendatud taotluse artikli 15 lõikes 1 osutatud rakendusotsuse muutmiseks.

2. Komisjon võib rakendusotsust muuta, eelkõige selleks, et võtta arvesse kättesaadavate summade muutust kooskõlas artiklis 21 sätestatud põhimõtetega.

3. Kui komisjon leiab, et toetusesaaja esitatud põhjused õigustavad reformikava muutmist, hindab komisjon muudetud kava kooskõlas artikliga 14 ja võib põhjendamatu viivituseta muuta artikli 15 lõikes 1 osutatud rakendusotsust.

4. Muudatuses võib komisjon nõustuda sellega, et maksetingimuste tähtajad ulatuvad kuni aastani 2028. See ei mõjuta artikli 21 lõikes 9 sätestatud lõpptähtaega.

Artikkel 17

Laenuleping ja laenutehingud

1. Selleks et rahastada rahastu raames laenudena antavat toetust, antakse komisjonile õigus laenata vajalikud rahalised vahendid liidu nimel kapitaliturgudelt või finantseerimisasutustelt kooskõlas finantsmääruse artikliga 220a.

2. Erandina finantsmääruse artikli 220 lõikest 4 võib laenu väljamakseid teha Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu toetusesaaja nimel. Sissenõutud summad kantakse üle toetusesaajale.

3. Komisjon sõlmib toetusesaajaga laenulepingu. Laenulepingus sätestatakse rahastust laenuna antava toetuse maksimaalne laenusumma, saamise periood ja üksikasjalikud tingimused. Laenude maksimaalne tagasimaksetähtaeg on 40 aastat alates laenulepingu allkirjastamise kuupäevast.

Lisaks finantsmääruse artikli 220 lõikele 5 ja erandina sellest sisaldab laenuleping eelmaksete summat ja eelmaksete tasaarvestamise eeskirju.

Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu rakendatavate laenusummade puhul tuleb laenulepingus samuti:

a) ette näha, et toetusesaaja volitab komisjoni pöördumatult ja tingimusteta tegema väljamakseid fondi haldavale üksusele, kui see üksus seda taotleb, ning et komisjon vabaneb oma maksekohustustest toetusesaaja ees, tehes makse sellele üksusele;

b) ette näha toetusesaaja kohustus kanda rakenduskulud ja kõik fondi rakendamisega seotud tasud vastavalt komisjoni ja fondi rakendava üksuse vahel kokku lepitud tingimustele.

4. Laenuleping tehakse taotluse korral Euroopa Parlamendile ja nõukogule kättesaadavaks.

Artikkel 18

Eraldiste tegemine

1. Finantsmääruse artikli 211 lõike 1 kohaselt moodustatakse käesoleva määruse alusel antavate laenude jaoks eraldised 9 % ulatuses pärast käesoleva määruse artikli 6 lõike 3 kohaste rahaliste vahendite kättesaadavaks tegemist. Eraldised moodustatakse käesoleva määruse artikli 6 lõike 2 punktis a osutatud rahastamispaketist.

Eraldistega seotud eelarvelised kulukohustused võetakse 31. detsembriks 2027. Erandina finantsmääruse artikli 211 lõike 2 viimasest lausest makstakse eraldisi järk-järgult ja need moodustatakse täielikult hiljemalt siis, kui laenud on täielikult välja makstud.

2. Eraldised makstakse ühisesse eraldisfondi eraldi eelarverea kaudu ja neid kasutatakse sarnaseid riske toetavate eraldiste osana. Eraldiste määr vaadatakse läbi vähemalt iga kolme aasta järel alates 24. maist 2024.

3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 30 vastu delegeeritud õigusakt, millega muudetakse eraldiste määra, kohaldades finantsmääruse artikli 211 lõikes 2 sätestatud kriteeriume.

Artikkel 19

Investeerimisprojektide ja -programmide rakendamine Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames

1. Selleks et kasutada ära liidu rahalise toetuse võimendavat mõju lisainvesteeringute ligimeelitamiseks, rakendatakse reformikavasid toetavaid taristuinvesteeringuid Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu.

2. Artiklis 15 osutatud komisjoni rakendusotsuses sätestatakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames kasutamiseks kättesaadavaks tehtavate vahendite summa.

3. Komisjon esitab asjakohase investeerimisprojekti või programmi ettepanekud määruse (EL) 2021/947 artikli 35 lõikes 8 osutatud Lääne-Balkani investeerimisraamistiku juhatuselt arvamuse saamiseks pärast käesoleva määruse artikli 21 lõikes 3 osutatud otsuse vastuvõtmist.

4. Vähemalt 37 % Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu antavast tagastamatust rahalisest toetusest peab olema seotud kliimaeesmärkide saavutamisega.

5. Artikli 6 lõike 2 punktis a osutatud rahastamispaketist rahastamine rahastu raames toimub pärast eraldiste summa mahaarvamist kaudse eelarve täitmise raames, võttes arvesse investeeringute kava, ja seda tehakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames loodud ja rahastajate osamaksete vastuvõtmiseks ette nähtud ühisfondi järk-järgult tehtavate osamaksete kaudu.

6. Seda rahastamist ei tehta ühisfondist toetatavale investeeringule kättesaadavaks enne, kui on vastu võetud artikli 21 lõikes 3 osutatud otsus.

7. Rahastu raames toimuv rahastamine, mida antakse käesoleva määruse artikli 6 lõikes 5 osutatud laenudest, tehakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu kättesaadavaks komisjoni ja toetusesaajate vahelise laenulepingu alusel kooskõlas käesoleva määruse artikli 17 lõikega 2. Kõigi laenulepingute kohta kokku esitavad käesoleva määruse artikli 12 lõikes 2 osutatud ühisfondi valitsejad komisjonile kuni kaksteist väljamaksetaotlust aastas. Investeerimisprojektid ja -programmid võivad saada toetust kahest käesoleva määruse artikli 6 lõigetes 2 ja 3 osutatud rahastamisallikast ning muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest, tingimusel et selline toetus eri allikatest, programmidest ja rahastamisvahenditest tagab täiendavuse ning sellega ei kaeta ühte ja sama kulu. Komisjon esitab iga investeerimisprojekti või -programmi kohta Lääne-Balkani investeerimisraamistiku juhatusele hinnangu, sealhulgas koostoime ja vastastikuse täiendavuse kohta muude liidu programmidega, eelkõige määruse (EL) 2021/1529 alusel antava toetusega, selleks et hoida ära abi kattumine ja topeltrahastamine.

Artikkel 20

Eelmaksed

1. Pärast reformikava esitamist komisjonile võib toetusesaaja taotleda eelmaksete eraldamist kuni 7 % ulatuses käesoleva rahastu raames ette nähtud kogusummast kooskõlas artikli 6 lõikega 4.

2. Komisjon võib taotletud eelmaksed eraldada pärast artiklis 15 osutatud rakendusotsuse vastuvõtmist ning artiklis 9 osutatud rahastulepingu ja artiklis 17 osutatud laenulepingu jõustumist. Rahalised vahendid eraldatakse vastavalt artikli 21 lõike 3 esimesele lausele ja tingimusel, et järgitakse artiklis 5 sätestatud eeltingimusi.

3. Komisjon määrab kindlaks eelmaksete tegemise ajakava; eelmakseid võib teha ühe või mitme osamaksena.

Artikkel 21

Maksetingimuste täitmise hindamine, vahendite kinnipidamine, vähendamine ja ümberjaotamine, maksete eeskirjad

1. Toetusesaaja esitab kaks korda aastas nõuetekohaselt põhjendatud taotluse rahaliste vahendite väljamaksmiseks seoses reformikavas sätestatud kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete vahe-eesmärkidega seotud täidetud maksetingimustega.

2. Komisjon hindab põhjendamatu viivituseta, kas toetusesaaja on täitnud artiklis 5 sätestatud eeltingimused ja järginud artikli 12 lõikes 3 sätestatud rahastamispõhimõtteid ning rahuldavalt täitnud artiklis 15 osutatud komisjoni

rakendusotsuses sätestatud maksetingimused. Kõnealuste maksetingimuste rahuldav täitmine eeldab, et toetusesaaja ei ole pööranud tagasi samade reformidega seotud meetmeid, mille osas toetusesaaja täitis varasemates otsustes tingimused rahuldavalt. Komisjoni võivad abistada eksperdid, sealhulgas liikmesriikide eksperdid.

3. Kui komisjon annab kõigi kohaldatavate tingimuste rahuldava täitmise kohta positiivse hinnangu, võtab ta põhjendamatu viivituseta vastu otsuse, millega lubab kõnealustele tingimustele vastavad rahalised vahendid välja maksta. Kõnealuse otsusega määratakse vastavalt artikli 6 lõikele 5 kindlaks finantsabina kättesaadavaks tehtavate rahaliste vahendite summa, mis suunatakse otse toetusesaajate riigikassadesse, ning Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu kättesaadavaks tehtav summa. Nende summade puhul kujutab see otsus endast artiklis 12 osutatud tingimust, mis käsitleb finantsabina kättesaadavaks tehtavate rahaliste vahendite summat, mis suunatakse otse toetusesaajate riigikassadesse, ja artiklis 12 osutatud esialgset kinnitust Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu kättesaadavaks tehtava summa kohta.

4. Kui komisjoni hinnangul ei ole mõni tingimus esialgse ajakava kohaselt täidetud, ei maksta sellisele tingimusele vastavaid rahalisi vahendeid välja. Kinnipeetud summad makstakse välja alles siis, kui toetusesaaja on järgnevas vahendite eraldamise taotluses nõuetekohaselt põhjendanud, et ta on võtnud vastavate tingimuste rahuldavaks täitmiseks vajalikud meetmed.

5. Kui komisjon jõuab järeldusele, et toetusesaaja ei ole 12 kuu jooksul alates lõikes 4 osutatud algse negatiivse hinnangu saamisest võtnud vajalikke meetmeid, vähendab komisjon tagastamatu rahalise toetuse ja laenu summat proportsionaalselt sellele osale, mis vastab asjaomastele maksetingimustele. Rakendamise esimesel aastal kohaldatakse 24-kuulist tähtaega, mis arvutatakse alates lõikes 4 osutatud esialgsest negatiivsest hinnangust. Toetusesaaja võib esitada oma märkused kahe kuu jooksul alates komisjoni järeldustest teada saamisest.

6. Ühtegi summat, mis vastab maksetingimustele, mida ei ole täidetud 31. detsembriks 2028, ei maksta toetusesaajatele ja see vabastatakse kulukohustustest või tühistatakse olemasolevast laenutoetuse summast, kui see on asjakohane.

7. Komisjon võib vähendada tagastamatu rahalise toetuse summat (sealhulgas tasaarvestuse teel kooskõlas finantsmääruse artikliga 102) või laenu summat, kui on kindlaks tehtud (sh OLAFi esitatud info või kontrollikoja aruannete alusel) liidu finantshuve kahjustavad õigusnormide rikkumised, kelmus ja pettus, korruptsioon või huvide konfliktid, mida toetusesaaja ei ole kõrvaldanud, või rahastu- või laenulepingust tuleneva kohustuse raske rikkumine või on selles suhtes tõsine kahtlus. Komisjon teavitab enne sellise vähendamise otsuse tegemist Euroopa Parlamenti ja nõukogu.

8. Komisjon võib otsustada käesoleva artikli lõike 6 või 7 kohaselt vähendatud summad rahastu teiste toetusesaajate vahel ümber jaotada, muutes artiklis 15 nimetatud rakendusotsuseid.

9. Rahastust finantsabina makstava ja otse toetusesaaja riigikassasse suunatava osa puhul algab erandina finantsmääruse artikli 116 lõikest 2 finantsmääruse artikli 116 lõike 1 punktis a osutatud maksetähtaeg kuupäevast, mil teatatakse käesoleva artikli lõike 3 kohasest otsusest, millega kiidetakse heaks toetusesaajale väljamakse tegemine.

10. Finantsmääruse artikli 116 lõiget 5 ei kohaldata finantsabina tehtud maksete suhtes, mis suunatakse otse toetusesaaja riigikassasse vastavalt käesolevale artiklile ja käesoleva määruse artiklile 23.

11. Käesoleva artikli kohane tagastamatu rahaline toetus ja laenud makstakse välja kooskõlas iga-aastase eelarvemenetluse käigus kindlaks määratud eelarveassigneeringutega ning sõltuvalt olemasolevast rahastamispaketist. Rahalised vahendid makstakse välja osamaksetena. Osamakse võib välja maksta ühe või mitme osana.

12. Otse riigikassasse suunatud finantsabina kättesaadavaks tehtud summa makstakse välja pärast lõikes 3 osutatud otsuse tegemist kooskõlas laenulepinguga.

13. Toetussumma väljamaksmine laenu kujul kas otse toetusesaajate riigikassasse või Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu toimub tingimusel, et toetusesaaja esitab maksetaotluse laenulepingus sätestatud kujul.

14. Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu kättesaadavaks tehtud summa makstakse välja lõikes 3 osutatud otsuse alusel pärast lõikes 13 nimetatud maksetaotluse esitamist ja pärast Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames loodud ühisfondi, mis on ette nähtud rahastajate osamaksete vastuvõtmiseks, fondivalitsejatelt maksetaotluse saamist.

Artikkel 22

Reformikava rakendamiseks rahalisi vahendeid saavate isikute ja üksustega seotud läbipaistvus

1. Toetusesaajad avaldavad ajakohastatud andmed vahendite lõppsaajate kohta, kes saavad nelja aasta jooksul kumulatiivselt rohkem kui 50 000 eurot reformide ja investeeringute tegemiseks.

2. Järgides hoolikalt konfidentsiaalsuse ja turvalisuse nõudeid, eelkõige isikuandmete kaitse osas, avaldatakse lõikes 1 osutatud vahendite lõppsaajate kohta veebilehel masinloetavas vormingus järgmine teave saadud rahaliste vahendite kogusumma alusel järjestatuna:

a) juriidilise isiku puhul vahendite saaja täielik juriidiline nimi ja käibemaksukohustuslasena registreerimise number või maksukohustuslasena registreerimise number, kui see on olemas, või muu juriidilise isiku suhtes kohaldatava õigusega kehtestatud kordumatu tunnus;

b) füüsilise isiku puhul vahendite saaja ees- ja perekonnanimi või ees- ja perekonnanimed;

c) vahendite saaja saadud summa ning reformikavade kohased reformid ja investeeringud, mida see summa aitab ellu viia.

3. Lõikes 2 osutatud teavet ei avaldata, kui avalikustamine võib ohustada asjaomaste vahendite lõppsaajate õigusi ja vabadusi või tõsiselt kahjustada nende ärihuve. See teave tehakse komisjonile kättesaadavaks.

4. Toetusesaajad edastavad komisjonile vähemalt kord aastas andmed käesoleva artikli lõikes 1 osutatud vahendite lõppsaajate kohta elektrooniliselt ja masinloetavas vormingus, mis määratakse kindlaks artikli 9 lõike 5 punktis k osutatud rahastulepingus.

IV PEATÜKK

LIIDU FINANTSHUVIDE KAITSE

Artikkel 23

Liidu finantshuvide kaitse

1. Rahastu rakendamisel võtavad komisjon ja toetusesaajad kõik asjakohased meetmed liidu finantshuvide kaitseks, võttes arvesse proportsionaalsuse põhimõtet ja rahastu toimimise konkreetseid tingimusi, artikli 5 lõikes 1 sätestatud eeltingimusi ning konkreetsetes rahastulepingutes sätestatud tingimusi, eelkõige seoses kelmuse ja pettuse, korruptsiooni, huvide konfliktide ja õigusnormide rikkumiste ennetamise, avastamise ja kõrvaldamisega, samuti rahastust eraldatud vahendeid mõjutavate süütegude uurimise ja nende eest süüdistuse esitamisega. Iga toetusesaaja kohustub võtma kasutusele mõjusad ja tõhusad juhtimis- ja kontrollisüsteemid ning tagama, et valesti makstud või ebaõigesti kasutatud summad on võimalik sisse nõuda.

2. Rahastulepingus sätestatakse toetusesaaja järgmised kohustused:

a) korrapäraselt kontrollida, kas antud rahalisi vahendeid on kasutatud kooskõlas kohaldatavate eeskirjadega, eelkõige seoses kelmuse ja pettuse, korruptsiooni, huvide konfliktide ja õigusnormide rikkumiste ennetamise, avastamise ja kõrvaldamisega;

b) kaitsta rikkumisest teatajaid;

c) võtta sobivaid meetmeid, et ennetada, avastada ja kõrvaldada kelmusi ja pettusi, korruptsiooni, huvide konflikte ja õigusnormide rikkumisi ning uurida liidu finantshuve mõjutavaid kuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi, et

avastada ja vältida topeltrahastamist ning võtta õiguslikke meetmeid omastatud vahendite tagasinõudmiseks, sealhulgas seoses reformikava kohaste reformide ja investeerimisprojektide või -programmide elluviimise meetmetega, ning võtta asjakohaseid meetmeid, et menetleda asjakohasel juhul ja viivitamata Euroopa Prokuratuuri ja liikmesriikide pädevate asutuste vastastikuse õigusabi taotlusi, mis on seotud rahastu vahendeid mõjutavate kuritegudega;

d) tagada lõike 1 kohaldamisel, eelkõige reformikavade reformide elluviimisega seotud rahaliste vahendite kasutamise kontrollimisel, piisavate andmete, sealhulgas tegelikke kasusaajaid käsitleva teabe kogumine isikute ja üksuste kohta, keda rahastatakse III peatüki kohaste reformikava meetmete rakendamiseks, ning juurdepääs neile andmetele kooskõlas liidu andmekaitsepõhimõtete ja kohaldatavate andmekaitse reeglitega;

e) anda komisjonile, OLAFile, kontrollikojale ja, kui see on kohaldatav, Euroopa Prokuratuurile sõnaselge volitus kasutada oma õigusi, mis on sätestatud finantsmääruse artiklis 129.

3. Rahastulepingus sätestatakse ka komisjoni õigus vähendada rahastust antavat toetust proportsionaalselt ja nõuda sisse rahastu eesmärkide saavutamiseks antud summad või nõuda laenu ennetähtaegset tagasimaksmist, kui esineb liidu finantshuve mõjutavaid õigusnormide rikkumisi, kelmust ja pettust, korruptsiooni või huvide konflikte, mida toetusesaaja ei ole kõrvaldanud, või kui on toimunud sellistest lepingutest tulenevate kohustuste raske rikkumine. Sissenõutava ja vähendatava summa või ennetähtaegse tagasimakse summa suuruse üle otsustamisel järgib komisjon proportsionaalsuse põhimõtet ning võtab arvesse asjaomase liidu finantshuve kahjustava normide rikkumise, kelmuse ja pettuse, korruptsiooni või huvide konflikti raskusastet või kohustuse rikkumise raskusastet. Enne vähendamist või ennetähtaegse tagasimaksmise nõudmist antakse toetusesaajale võimalus esitada oma märkused.

4. Rahastu vahendeid haldavad isikud ja üksused teatavad igast liidu finantshuve mõjutatavast kahtlustatavast kelmuse ja pettuse, korruptsiooni, huvide konflikti ja õigusnormide rikkumise juhtumist viivitamata komisjonile ja OLAFile.

Artikkel 24

Toetusesaajate sisesüsteemide ja auditeerimisasutuste roll

1. Rahastust finantsabina kättesaadavaks tehtavate vahendite puhul tugineb komisjon iga toetusesaaja juures asutatud avaliku sektori kulutuste kontrollimiseks loodud auditeerimisasutustele. Kui see on kohaldatav, kaasatakse ühinemiseelse abi instrumendi raames loodud iga toetusesaaja pettusevastase võitluse koordineerimistalitused. Asjakohasel juhul tugineb komisjon ka artikli 4 lõikes 8 osutatud täiendavale demokraatlikule kontrollile.

Reformikavades seatakse esimestel rakendusaastatel prioriteediks läbirääkimiste 32. peatükiga seotud reformid, eelkõige seoses avaliku sektori finantsjuhtimise ja sisekontrolliga ning kelmuse- ja pettusevastase võitlusega, samuti 23. ja 24. peatükiga, eelkõige seoses õigusemõistmise, korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevusega, ning 8. peatükiga, eelkõige riigiabi kontrolli osas.

2. Toetusesaajad annavad komisjonile viivitamata teada õigusnormide rikkumisest, sealhulgas kelmusest ja pettusest, mille kohta on tehtud esmane halduslik või kohtulik järeldus, ning hoiavad komisjoni kursis selliste õigusnormide rikkumisega seotud haldus- ja kohtumenetluste edenemisega. Need teated esitatakse elektrooniliselt, kasutades komisjoni loodud rikkumisjuhtumite haldamise süsteemi.

3. Lõikes 1 osutatud üksused peavad korrapärast dialoogi kontrollikoja, OLAFi ja asjakohasel juhul Euroopa Prokuratuuriga.

4. Komisjon võib riskianalüüsi ja auditeerimisasutustega peetava dialoogi põhjal teha toetusesaajate eelarve täitmise üksikasjalikke süsteemiülevaatusi ning anda soovitusi süsteemide parandamiseks.

5. Komisjon võib võtta vastu toetusesaajale antavad soovitused kõikidel juhtudel, kui pädevad ametiasutused ei ole komisjoni arvates võtnud vajalikke meetmeid, et ennetada, avastada ja kõrvaldada kelmust ja pettust, korruptsiooni, huvide konflikte ja õigusnormide rikkumisi, mis on mõjutanud või ähvardavad tõsiselt mõjutada rahastust kaetavate kulude usaldusväärset finantsjuhtimist, ning kõigil juhtudel, kui ta selgitab välja puudused, mis mõjutavad nende ametiasutuste kehtestatud kontrollisüsteemi ülesehitust ja toimimist. Asjaomased toetusesaajad peavad neid soovitusi järgima või põhjendama, miks nad ei ole seda teinud.

V PEATÜKK

JÄRELEVALVE, ARUANDLUS JA HINDAMINE

Artikkel 25

Järelevalve ja aruandlus

1. Komisjon jälgib rahastu rakendamist ja hindab artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamist. Rakendamise järelevalve peab olema sihipärane ja rahastu raames elluviidava tegevusega proportsionaalne. Artikli 13 lõikes 2 osutatud näitajad peavad aitama komisjonil teha järelevalvet rahastu üle.

2. Artiklis 9 nimetatud rahastulepingus sätestatakse reeglid ja kord, kuidas toetusesaaja peab käesoleva artikli lõike 1 kohaldamiseks esitama komisjonile aruande.

3. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule igal aastal aruande käesoleva määruse eesmärkide saavutamise edenemise kohta. Selles iga-aastases aruandes käsitletakse ka rahastu ja muude liidu programmide koostoimet ja vastastikust täiendavust, eelkõige määruse (EL) 2021/1529 alusel antavat toetust, selleks et hoida ära abi kattumine ja topeltrahastamine. Lisaks iga-aastasele aruandele tutvustatakse kaks korda aastas rahastu rakendamise seisu.

4. Komisjon esitab käesoleva artikli lõikes 3 osutatud aruande artiklis 31 osutatud komiteele.

Artikkel 26

Rahastu tulemustabel

1. Komisjon koostab rahastu tulemustabeli (edaspidi „tulemustabel“), milles näidatakse toetusesaajate reformikavade rakendamisel tehtud edusamme.

2. Komisjonile antakse õigus võtta käesoleva määruse täiendamiseks kooskõlas artikliga 30 vastu delegeeritud õigusakt, milles määratakse kindlaks tulemustabeli üksikasjalikud elemendid, mille abil kajastada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud rahastu rakendamise arengut.

3. Tulemustabel võetakse kasutusele 1. jaanuariks 2025 ja komisjon ajakohastab seda kaks korda aastas. Tulemustabel tehakse internetis avalikult kättesaadavaks.

Artikkel 27

Rahastu hindamine

1. Pärast 31. detsembrit 2027, kuid hiljemalt 31. detsembriks 2031 teeb komisjon määruse sõltumatu järelhindamise. Selle käigus hinnatakse liidu panust käesoleva määruse eesmärkide saavutamisse.

2. Järelhindamisel lähtutakse OECD arenguabi komitee hea tava põhimõtetest, püüdes kindlaks teha, kas eesmärgid on saavutatud, ja esitada soovitusi edasiste meetmete täiustamiseks.

3. Komisjon edastab järelhindamise tulemused ja järeldused koos oma tähelepanekute ja järelmeetmetega Euroopa Parlamendile, nõukogule ja liikmesriikidele. Seda järelhindamist võib Euroopa Parlamendi, nõukogu või liikmesriikide taotluse korral arutada. Tulemusi kasutatakse tulevaste programmide ja meetmete ettevalmistamisel ning vahendite eraldamisel. Kõnealune järelhindamine ja järelmeetmed avalikustatakse.

4. Komisjon kaasab käesoleva määruse alusel antava liidu rahastuse hindamisse asjakohasel määral kõik asjaomased sidusrühmad, sealhulgas toetusesaajad, sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskonna organisatsioonid, piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused, ning võib asjakohasel juhul teha ühiseid hindamisi koos liikmesriikide ja teiste partneritega ning toetusesaajate aktiivsel osalusel.

Artikkel 28

Toetusesaajate aruandlus majandus- ja rahandusteemalise dialoogi raames

Toetusesaaja esitab kord aastas majandus- ja rahandusteemalise dialoogi raames aruande oma reformikava reformiga seotud osa täitmisel tehtud edusammude kohta.

Artikkel 29

Dialoog Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu üle

1. Komisjon peab vastavalt vajadusele vähemalt kaks korda aastas dialoogi Euroopa Parlamendi pädevate komisjonidega. Enne iga dialoogi esitab komisjon Euroopa Parlamendile järgmise kirjaliku teabe:

a) rahastu rakendamisel tehtud edusammud;

b) hinnang reformikavadele;

c) artikli 25 lõikes 3 osutatud aruande peamised järeldused;

d) makse-, kinnipidamis- ja vähendamismenetlused, kui need on asjakohased, sealhulgas kõik tingimuste rahuldava täitmise tagamiseks esitatud tähelepanekud, ning

e) rahastu rakendamisega seotud muud asjakohased elemendid.

2. Lõikes 1 osutatud dialoog võib langeda kokku IPA III üle peetava kõrgetasemelise geopoliitilise dialoogiga, et võimaldada asjakohast arutelu koostoime ja vastastikuse täiendavuse üle.

3. Komisjon võtab arvesse kogu teavet, mis tuleneb seisukohtadest, mida on Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu üle peetava dialoogi käigus väljendatud, sealhulgas võimalikes Euroopa Parlamendi resolutsioonides.

VI PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 30

Delegeerimine

1. Artiklites 18 ja 26 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artiklites 18 ja 26 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates käesoleva määruse jõustumise kuupäevast. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimist pikendatakse automaatselt sama ajavahemiku võrra, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle suhtes vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artiklites 18 ja 26 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.

4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artiklite 18 ja 26 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole ühe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväiteid või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväiteid. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega ühe kuu võrra.

Artikkel 31

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab määrusega (EL) 2021/1529 loodud komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

3. Artikli 15 lõikes 1 ja artikli 16 lõikes 2 osutatud rakendusaktide puhul, kui komitee arvamust ei esita, ei võta komisjon rakendusakti eelnõu vastu ning kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikli 5 lõike 4 kolmandat lõiku.

Artikkel 32

Teave, teabevahetus ja avalikustamine

1. Komisjon tegeleb teabevahetusega, sealhulgas toetusesaajatega ühise teabevahetustegevuse kaudu, et tagada reformikavas kavandatud rahalise toetuse liidupoolse rahastamise nähtavus. Komisjon tagab, et rahastu kaudu antavast toetusest teavitatakse ja seda kinnitatakse raha päritolu kajastava märkega. Rahastust rahastatavad meetmed viiakse ellu kooskõlas liidu rahastatava välistegevuse teavitamis- ja nähtavusnõuetega ning muude asjakohaste suunistega.

2. Liidu rahaliste vahendite saajad märgivad aktiivselt ära nende vahendite päritolu ja tagavad liidu rahastamise nähtavuse, näidates seda kohaldataval juhul muu hulgas liidu embleemi ja raha päritolu kajastava märkega „rahastanud Euroopa Liit“, eriti meetmete ja nende tulemuste tutvustamisel, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.

3. Teavitamine, kommunikatsioon ja avalikustamine toimub ligipääsetavas vormis.

Artikkel 33

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 14. mai 2024

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
eesistuja	*eesistuja*
R. METSOLA	H. LAHBIB

LISA

Metoodika, mille alusel eraldatakse koguvahendid toetusesaaja kohta

Iga toetusesaaja eraldis arvutatakse vastavalt järgmistele etappidele, mis põhinevad vaatlusaasta andmetel:

1. etapp: määratakse kindlaks elanikkonna jaotuspõhimõte, mis põhineb toetusesaaja rahvaarvu ja Lääne-Balkani piirkonna kogurahvaarvu suhtarvul;

2. etapp: määratakse kindlaks SKP jaotuspõhimõte, mis põhineb Lääne-Balkani piirkonna keskmise SKP (elaniku kohta) ja vastava toetusesaaja SKP (elaniku kohta) suhtarvul, mis jagatakse kuue suhtarvu summaga;

3. etapp: kombineeritakse iga toetusesaaja 1. etapi elanikkonna osakaal ja 2. etapi SKP elaniku kohta nii, et kaalutegur on 60 % rahvaarvu puhul ja 40 % SKP (elaniku kohta) puhul.